

*Nær-døden-
opplevelser*

*Satan-
debatten*

*Drivhus-
effekten -
en myte!*

*Mer om
kornsirklene*

*Organisasjon
mot Jehovas
Vitner etablert*

"Hvordan er det å dø? Selv om de fleste av oss frykter døden i større eller mindre grad, er det nå stadig flere mennesker som har "kommet tilbake" fra en tilstand nær døden..."

Redaksjonelt

I forrige nummer nevnte vi muligheten for en ny lay-out på NIVFO-bulletin fra og med dette dobbeltnummeret. Spådommen har slått til og vi håper å kunne fortsette denne produksjonsmåten fremover.

Det er meningen å sende prøveeksemplarer til potensielle interesserte, og i den anledning ber vi våre 'gamle' lesere om å unnskyldte vår gjentatte omtale av Nivfo, beregnet på nye lesere.

Du vil finne to hovedinnslag denne gangen: Susan Blackmores eksklusive artikkel om "NDO" er en tiltrengt motvekt til den ofte ensidige og ikke helt vederheftige litteraturen som fallbys om dette populære temaet. Så har vi oppstyret i nyhetsmediene om "Satan-kult" i Norge. Bakgrunnen var en kirkebrann i Stavanger og maling av "slagord" på Havsten kirke i Trondheim. Det er interessant å studere hvordan disse utslagene av en antatt satan-kult ble presentert og fulgt opp av nyhetsmediene. De første som fikk uttale seg var naturlig nok

Kirkens representanter. Avisene skrev i flere dager om saken, og radioens aktualitetsprogram "Her og nå" tok opp temaet. Men med unntak av noen korte kommentarer fra foreningen Skepsis, ble aldri noen ekspertise på det aktuelle fenomenet bedt om å uttale seg. Dette til tross for en meget stor interesse blant publikum for saklig og solid informasjon om disse tingene. NIVFO sendte ut en sammenfattet orientering om Satan-kultforskning i USA, men denne kom på trykk en god stund etter at oppstyret hadde lagt seg. Dette er etter hvert blitt nærmest et mønster: Først sensasjonspregede oppslag, deretter mer eller mindre substansløse kommentarer fra media-utnevnte "fagfolk", og så den vitenskapsbaserte informasjonen til slutt. Erfarne mediafolk betegner denne praksisen som endreining mot ukebladsjournalistikk, en utvikling som er blitt ganske påtakelig i den senere tid. Men dette er bare den ene siden av saken.

Det er ikke mindre viktig å forbedre våre egne informasjonsprosedyrer.

Nær døden- opplevelser - *inn eller ut av kroppen?*

Hvordan er det å dø? Selv om de fleste av oss frykter døden i større eller mindre grad, er det nå stadig flere mennesker som har "kommet tilbake" fra en tilstand nær døden og har fortalt historier som vanligvis går på både hyggelige og sågar morsomme opplevelser ved dødens dør.

Av Susan Blackmore

For mange med slike opplevelser virker det hele som udiskutable beviser for et liv etter dette, og de dype effektene opplevelsen etterlater hos dem synes som ytterlige bekreftelser. Som en kontrast er disse opplevelsene for mange vitenskapsfolk kun hallusinasjoner produ-

sert av den døende hjernen og ikke av noen større interesse enn en særlig levende drøm.

Hva er så riktig? Er nær døden-opplevelsene (NDO) forspillet til vårt liv etter døden eller den aller siste opplevelsen vi har før glem-selen? Jeg vil argumentere for at ingen av delene er riktig: NDO gir ingen beviser for liv etter dette og vi kan best forstå dem ved å se på neokorteks, fysiologi og psykologi. Men de er langt mer interessante enn noen drøm. De virker fullstendig reelle og kan forandre folks liv. Enhver tilfredsstillende teori må forstå også dét - og dette leder oss til spørsmål omkring sinn, selvet og bevissthetens natur.

Susan Blackmore er tilsatt ved Department of Psychology, University of Bristol, og Department of Social Sciences ved University of Bath. UK. Hun mer også medlem av CSICOP, USA.

Opplevelser

Frem mot slutten av siste århundre gjorde den fysiske vitenskapen og den nye teorien om evolusjon store fremskritt. Men mange mennesker følte at vitenskapen var i ferd med å fortrenge de tradisjonelle ideene om ånden og sjelen. Spiritismen begynte å florere og folk strømmet til medier for å få kontakt med sine døde venner og slektninger "på den andre siden". Spiritister påsto og påstår stadig at de har funnet beviser for overlevelse av døden.

I 1882 ble Society for Psychical Research dannet og seriøs forskning på fenomenene ble satt i gang. Men noe tilfredsstillende bevis for overlevelse mangler stadig, etter over 100 år. (Blackmore 1988.) I 1926 utgav den psykiske forskeren og medlem av Royal Society, Sir William Barrett en liten bok om visjoner på dødsleiet. Den døende så tilsynelatende andre verdener og de til og med så og snakket med de døde. Noen hørte musikk og av og til kunne de tilstedeværende se ånden forlate kroppen.

Med moderne medisinske teknikker har slike visjoner som

disse blitt langt mindre vanlige. I de dager døde folk hjemme med liten eller medikasjon, og de var omgitt av familie og venner. I dag dør de fleste på et sykehus og da altfor ofte alene. Paradoksalt er det også forbedret medisin som har ført til en økning av ganske forskjellige rapporter - de om nær døden-opplevelser.

Et nært streif av døden

Gjenoppliving fra stadig mer alvorlige hjerteanfall har ført til beretninger om ekstraordinære opplevelser (selv om dette ikke er den eneste årsaken til NDO). Disse ble i stor utstrekning oversett inntil for ca. 15 år siden, da Raymond Moody (1975), en amerikansk lege, publiserte sin bestselger 'Life After Life'. Han hadde snakket med mange mennesker som var "kommet tilbake fra de døde". Og han satte sammen en beretning om typiske NDO. I denne idealiserte opplevelsen hører en person seg selv erklære seg død. Så oppstår en høy summende eller syngende lyd og en lang, mørk tunnel. Han kan se sin egen kropp på avstand og følge med i det som skjer. Snart møter han andre, og en "skikkelse av lys" som viser ham

et playback av hendelser fra hans liv og hjelper ham med å vurdere det. På noen punkter kommer han til en barriere og forstår at han må dra tilbake. Enda han nå føler både fryd, fred og kjærlighet drar han tilbake til kroppen og livet. Senere forsøker han å fortelle andre om dette, men de forstår ikke, og snart gir han opp. Men opplevelsen gjør et dypt inntrykk på ham, spesielt hans syn på livet etter dette.

Mange vitenskapsfolk reagerte med mistro. De gikk ut fra at Moody i det minste overdrev, men han fremholdt at ingen hadde vært oppmerksom på opplevelsene tidligere fordi pasientene var redde for å snakke om dem. Men så ble det gjort ytterligere undersøkelser. En cardiolog hadde snakket med mer enn 2.000 mennesker over en periode på nesten 20 år og han påsto at over halvparten av dem kunne berette om opplevelser av Moody-typen (Shoemaker, 1979). I 1982 viste en Gallup at 1 av 7 voksne amerikanere hadde vært døden nær og at ca. 1 av 20 hadde hatt en NDO. Det kunne se ut som om Moody, i det minste i store trekk, hadde rett. Under mine egne undersøkelser har jeg kommet over

en rekke rapporter som denne, som er sendt meg fra en kvinne på Kypros: [Her følger en kort beretning av det helt typiske slaget som vi ikke tar med her. Red.]

I løpet av noen få år var noen av de grunnleggende spørsmålene blitt besvart. Kenneth Ring (1980) ved Universitetet i Connecticut tok for seg 102 mennesker som hadde vært døden nær og fant at nesten 50% hadde hatt hva han kalte "acore experience". Han delte denne inn i fem stadier: fred, adskillelse fra kroppen, inntreden i mørke (som tilsvarende tunnelen), oppdagelse av lyset og inntreden i lyset. Han fant at de senere stadier ble nådd av færre mennesker, noe som synes å innebære at der er et ordnet sett av opplevelser som venter på å utfolde seg.

Et interessant spørsmål er om NDO kan være kulturspesifikke. Den beskjedne forskning som finnes antyder NDO i andre kulturer har den samme grunnstruktur, selv om religiøs bakgrunn later til å influere på måten den blir oppfattet. Noen få NDO-ersågar blitt undersøkt hos barn. Her er det interessant å

legge merke til at barn nå for tiden i de fleste tilfellene ser levende venner i stedet for de som er døde. Dette trolig fordi deres lekekamerater svært sjelden dør av sykdommer som skarlagensfeber eller kopper. (Morse et al. 1986).

Kanskje enda mer interessant er det om du må være nesten død for å få en NDO. Svaret er helt klart et nei. Mange svært identiske opplevelser er nedtegnet hos mennesker som har tatt spesielle droger, vært ekstremt trette, eller - av og til - vært opptatt med sine alminnelige gjøremål.

Jeg må understreke at disse opplevelsene synes fullstendig virkelige - selv mer virkelige (hva det nå måtte bety) enn det daglige liv. Tunnel-opplevelsen ligner ikke det å forestille seg at man farer gjennom en tunnel. Synet fra en posisjon ute av kroppen virker fullstendig realistisk; ikke som en drøm men som om du virkelig befinner deg der oppe og kikker ned. Få mennesker opplever så dype emosjoner og innsikter igjen i løpet av sitt liv. De sier ikke: "Vi har hallusinerer", "Jeg innbilte meg at jeg fór til himmelen" eller "Kan jeg for-

telle deg om en herlig drøm jeg hadde?". Det er mer sannsynlig at de sier: "Jeg har vært ute av kroppen" eller "Jeg så bestemor i himmelen".

Siden ikke alle som kommer døden nær har NDO er det interessant å spørre seg om hva slags mennesker som mest sannsynlig vil oppleve dem. Du behøver i alle fall ikke å være mental ustabil. NDOere skiller seg ikke fra andre i tenner som gjelder deres psykologiske sunnhet eller bakgrunn. Og dessuten, NDO synes å produsere dype og positive personlighetsforandringer (Ring 1984). Etter en slik ekstraordinær opplevelse påstår folk at de ikke lenger er motiverte av grådighet og materiell vinning. De er mer opptatt av andre mennesker og deres behov. Enhver teori om NDO må ta hensyn til denne effekten.

Forklaringer på NDO

Astral projeksjon og den neste verden:

Kan det være slik at vi har en annen kropp som er bærer av bevisstheten og som forlater den fysiske kropp ved døden for så å fortsette i en annen verden? Dette er essensen i doktrinen om astral

projeksjon. I forskjellige former er den særdeles populær og finnes i en stor del av New Age og okkult litteratur.

En grunn kan være at ut-av-kroppen-opplevelser (OBEs) er ganske vanlige uavhengig av deres rolle i NDO. Undersøkelser har vist at folk overalt, fra 8% på Island til så mye som 50% (i spesielle grupper som f.eks. marijuana-brukere) har hatt OBEer en eller annen gang i deres liv. Under mine egne undersøkelser blant folk i Bristol fant jeg 12%. Typisk var det at disse menneskene hadde hvilt eller ligget da de plutselig følte at de hadde forlatt kroppen, vanligvis ikke lenger enn i to minutter (Blackmore 1984).

“Jeg har ingen innvendinger mot den teorien at disse opplevelsene er hallusinasjoner; Jeg bare protesterer mot de ideen at du kan forkaste dem ved å si ‘De er bare hallusinasjoner’; Dette forklarer intet; En levedyktig teori ville besvare disse spørsmålene uten å avvise opplevelsene” -

En undersøkelse hos mer enn 50

ulike kulturer viste at nesten alle av dem tror på en ånd eller sjel som kan forlate kroppen. (Sheils 1978.) Så både OBE og tro på en annen kropp er vanlige. Men hva betyr så dette? Er det slik at vi ikke kan få oss selv til å tro at vi ikke er annet enn et dødelig legeme og at døden er slutten? Eller finnes det virkelig en annen kropp?

Du vil kanskje mene at en slik teori ikke har noen plass innen vitenskapen og burde ignoreres. Jeg er uenig. De eneste ideene vitenskapen ikke kan gjøre noe ved er de rent metafysiske - ideer som ikke har noen målbare konsekvenser og ingen testbare forutsigelser. Men dersom en teori gir forutsigelser, uansett hvor bisarre, da kan den testes.

Teorien om astral projeksjon er, i det minste på enkelte punkter, testbar. Ved de tidligste eksperimentene påsto mediene at de var i stand til å projisere sine astrallegemer til fjerne rom og se hva som foregikk. De hevdet at de ikke var i stand til å kjenne smaken på bitre aloer på deres reelle tunge men gjorde straks en grimase i avsky når substansen ble lagt på den (usynlige) astrale

tungen. Dessverre ble disse forsøkene ikke tilfredsstillende kontrollert. (Blackmore 1982.)

Ved andre eksperimenter ble døende personer veidsom et forsøk på å registrere det astrale legemet idet dette forsvant. Tidlig i dette århundret mente man å ha påvist et vekttap på ca. 28 gram men etter hvert som apparaturen ble mer følsom ble det klart at dette ikke kunne være noen reell effekt. Senere eksperimenter har benyttet sofistikerte detektorer for ultrafiolett og infrarødt lys, magnetiske fluktuasjoner eller feltstyrke, temperaturer eller vekt for å forsøke å fange astrallegemethosnoen som hadde en ut-av-kroppen-opplevelse. Det har sågar vært benyttet dyr og menneskelige "detektorer", men ingen har hittil lyktes med å registrere noe troverdig (Morris et al. 1978).

Hvis noe virkelig forlater kroppen under OBE da må man forvente det å være i stand til å se på avstand, med andre ord å ha utenomsanselig oppfattelse (ESP). Det har vært gjort atskillige forsøk med skjulte gjenstander. En suksess var Tarts subjekt, som lå på en seng med et

femsifret tall plassert på en hylle over den (Tart 1968). I løpet av natten hadde hun en OBE og kunne korrekt rapportere tallet. Men kritikere argumenterte med at hun kunne ha kikket. Bortsett fra dette tenderer eksperimentene, som så ofte ellers innen parapsykologi, til å gi tvetydige resultater og ingen klare tegn på ESP.

Så denne teorien har vært testet men later til å ha slått feil. Om det virkelig fantes astrale legemerville jeg forvente at vi hadde funnet ut et eller annet om dem nå; annet enn hvor vanskelig det er å oppspore dem!

I tillegg finnes det en rekke teoretiske innvendinger mot ideen om astrallegemer. Hvis du forestiller deg at en person har reist til en annen verden, kanskje gjennom en eller annen "virkelig" tunnel, da må du også spørre hva slags relasjoner der er mellom denne verden og den andre. Hvis den andre verden er en forlengelse av den fysiske, da må den også være observerbar og målbar. Den astrale kroppen, den astrale verden og tunnelen burde på en eller annen måte la seg påvise og vi burde være i stand til

å si nøyaktig hvor tunnelen fører hen. Det faktum at vi ikke kan få mange til å si at den astrale verden ligger "på et annet plan", "på et høyere vibrasjonsnivå" og den slags. Men hvis du ikke er i stand til å spesifisere akkurat hva dette betyr er ideene fullstendig tomme, selv om de kan lyde tiltrekkende. Selvsagt kan vi ikke bevise at astrallegemer ikke finnes, men jeg tror at de ikke gjør det og at denne teorien ikke er noen brukbar vei til å forstå OBE.

Fødselen og NDO

En annen populær teori gjør døden analog med det å bli født: at ut-av-kroppen-opplevelser er akkurat det - gjenopplevelsen av det øyeblikket da du frigjør deg fra din mors kropp. Tunnelen er da fødselskanalen og det hvite lyset er lyset fra den verden du blir født inn i. Selv skikkelsen av lys kan "forklares" som en av hjelpeperme ved fødselen.

Denne teorien ble foreslått av Stanislav Grof og Joan Halifax (1977) og popularisert av astronomen Carl Sagan (1979). Men den er ganske inadekvat som forklaring på NDO. Den nyfødte ville ikke se noe slikt som en tunnel under fødselen.

Fødselskanalen blir strukket og sammenpresset og babyen blir vanligvis tvunget gjennom den med toppen av hodet først, ikke med øynene pekende fremover. Øynene vil også være lukket uansett. Den har heller ikke de fornødne mentale evner til å registrere folk rundt seg, og disse kapasitetene forandres så mye i løpet av oppveksten at voksne ikke kan rekonstruere hvordan det var å være et spedbarn.

"Hypnotiske regresjoner til tidligere liv"

er en annen populær påstand. Faktum er at mye forskning viser at folk som har vært hypnotisk regressert gir inntrykk av å opptre som en baby eller et barn, men det er heller ikke noe mer enn inntrykk. For eksempel så lager de ikke tegninger slik som en virkelig femåring ville gjøre, men slik en voksen forestiller seg at barn gjør det. Deres vokabular er for stort og generelt vil de overvurdere evnene til et barn i enhver gitt alder. Der finnes ingen beviser for (selv om ideen virker fornuftig) at de virkelig går tilbake i tid.

Det viktigste spørsmålet er naturligvis om denne teorien kunne

la seg teste, og i en viss grad kan den det. For eksempel, den forutsier at individer født ved keisersnitt ikke skulle ha den samme tunnel-opplevelsen og OBE. Jeg ledet en undersøkelse av folk født ved keisersnitt og normalt fødte (henholdsvis 190 og 36). Nesten nøyaktig den samme prosentdel av begge gruppene hadde hatt tunnel-opplevelser (36%) og OBE (29%). Jeg har ikke gjort noen tilsvarende undersøkelse av folk med NDO, men dette ville sørge for ytterligere beviser (Blackmore 1982b).

Som svar på disse resultatene har enkelte argumentert med at det ikke er den enkeltes egen fødsel som blir gjenopplevd, men ideen om fødselen generelt. Men dette reduserer teorien til komplett intetsiggenhet.

Bare hallusinasjoner:

Kanskje burde vi gi opp det hele og konkludere med at alle opplevelsene bare er "innbiling" eller "intet annet enn hallusinasjoner". Likevel - dette er den svakeste teorien av dem alle. Opplevelsene må, i en eller annen forstand, være hallusinasjoner, men dette er i seg selv ikke noen forklaring. Vi må spørre om grun-

nen til at de er denne typen av hallusinasjoner? Hvorfor tunneler?

Noen mener at tunnelen symbolsk representerer porten til en annen verden. Men, hvorfor alltid en tunnel og ikke - la oss si - en portal eller en dør, eller sågar den store elven Styx? Hvorfor lyset ved enden av tunnelen? Og hvorfor alltid over kroppen, ikke under?

Jeg har ingen innvendinger mot teorien om at opplevelsene er hallusinasjoner. Jeg protesterer bare mot den ideen at du kan forklare dem ved å si: "De er bare hallusinasjoner." Det forklarer ingenting. En levedyktig teori ville svare på disse spørsmålene uten å gi avkall på opplevelsene. Det er hva jeg skal forsøke å vise, selv om det bare er i en tentativ form.

Tunnelens psykologi:

Tunneler opptre ikke bare ved NDO. De oppleves også ved epilepsi og migrene, når man faller i søvn, mediterer, eller bare hviler, ved trykk mot øyeeplene og ved bruk av visse droger, som LSD, psilocybin og meksalin. Jeg har opplevet dem mange ganger

selv. Det er som om verden blir en susende durende tunnel som du flyr gjennom mot et klart lys ved enden. Også mange av leserne har sikkert også vært der, for undersøkelser viser at omtrent 1/3 av folket har, slik som denne skrekkslagne mannen på 28 som nettopp hadde fått anesthesi for en omskjæring.

-Jeg syntes å bli halt med lysets fart i en rettlinjert tunnel ut i rommet (ingen flytende opplevelse) men som en rakett i voldsom fart. Det virket som om jeg hadde forlatt kroppen.

I 1930-årene noterte Hans Kluver ved Chicago-universitetet fire typer av konstanter under hallusinasjoner: tunnelen, spiralen, gitteret og spindelvevet. Deres opprinnelse ligger trolig i strukturen av den visuelle hjembarken, den del av hjernen som sørger for visuell informasjon. Forestill deg at den ytre verden er plottet inn på baksiden av øyet (på retina), og så igjen på cortex (hjernebarken - red.). Matematikken hos denne plot-

tingen er ganske kjent (i det minste med rimelig omtrentlighet).

Jack Cowan, en nevrolog ved Chicago-universitetet, har brukt denne kartleggingen til forklaring på tunnelen (Cowan 1982). Hjerneaktivitet er normalt holdt stabil ved at enkelte celler hemmer andre. Reduksjon i denne hemmingsaktiviteten produserer for mye aktivitet i hjernen. Dette kan inntreffe nærdøden (på grunn av mangel på oksygen) eller ved drøger som LSD, som interfererer med hemningsprosessen. Cowan bruker en analogi med væskemekanikk som argument for at dishibitisjon (reduisert hemningsprosess) vil indusere striper av aktivitet som beveger seg langs cortex. Ved å benytte plottingen kan man lett vise at stripene i cortex ville opptre som konsentriske ringer eller spiraler i den visuelle verden. Med andre ord, hvis du har striper i cortex vil du synes å se et tunnellignende mønster av spiraler eller ringer.

Denne teorien er viktig når det gjelder å vise hvordan strukturene hos hjernen kunne produsere de samme hallusinasjonene for alle og enhver. Likevel stilte jeg meg tvilende til ideen om

disse bevegelige stripene, og heller ikke kan Cowans teori forklare lyset i sentrum. Dermed forsøkte Tom Troscianko og jeg, ved universitetet i Bristol, å utvikle en enklere teori (Blackmore og Troscianko 1989). Den mest opplagte ting ved beskrivelsen av cortex er at der finnes en hel del celler som representerer sentrum for det visuelle felt, men meget få for kantene. Dette innebærer at du kan se små gjenstander svært klart i sentrum, men ikke dersom de befinner seg ute mot kantene. Vi tok utgangspunkt i dette enkle faktum og benyttet en computer for å simulere hva som ville skje når man gradvis øket den elektriske støyen i den visuelle cortex.

Computerprogrammet starter med tynt spredte prikker av lys, plottet på samme måten som cortex, med flere innover mot midten og svært få ved periferien. Antall prikker økes så gradvis på samme måten som den tiltakende støyen. Nå ser man at sentrum begynner å ligne en hvit bølge, mens ytterkantene gradvis får flere og flere prikker. Og slik ekspanderer det inntil evt. hele feltet (screen) er fylt med lys. Det hele fremtrer akkurat

som en mørk tunnel med et hvitt lys ved enden. Og dette lyset vokser seg større og større (eller nærmere og nærmere) til det fylles hele feltet (fig. 1).

Om det virker merkelig at et slikt enkelt bilde kan gi inntrykk av at du beveger deg, tenk da over to ting. For det første, det er kjent at tilfeldige bevegelser i periferien av det visuelle felt mer sannsynlig vil bli oppfattet av hjernen som utvendige enn innvendige bevegelser (Georgeson og Harris 1978). For det andre, hjernen trekker slutninger om våre egne bevegelser i stor utstrekning ut fra hva vi ser. Derfor, når den blir presentert for en tilsynelatende økende mengde av blafrende hvite lys vil hjernen lett oppfatte det som om det er du selv som beveger deg fremover gjennom en tunnel.

Teorien gir også en forutsigelse om NDO hos blinde. Dersom de er blinde som følge av problemer ved øyet men har en normal cortex, så skulle også de se tunneler. Men om blindheten stammer fra feil eller skade på cortex, ville de ikke. Dette er noe som står igjen å teste.

Ifølge denne type teorier finnes det naturligvis ingen tunnel. Men likevel er der en virkelig fysisk årsak til tunnel-opplevelsen. Og det er støy i den visuelle cortex. På denne måten kan vi forklare opprinnelsen til tunnelen uten å avvise opplevelsene og uten å måtte trekke inn andre legemer eller verdener.

Ut-av-kroppen-opplevelser:

På samme måte som ved tunneler er heller ikke OBE begrenset til NDO. Også de kan inntre når du hviler og faller i søvn, under meditasjon, ved epilepsi og migræne. De kan også, i det minste hos noen, fremkalles med vilje. Jeg har vært interessert i OBE siden jeg hadde en lang og dramatisk opplevelse selv (Blackmore 1982a).

Det er viktig å huske at disse opplevelsene synes fullstendig reelle. Folk beskriver dem ikke som drømmer eller fantasier men som noe som virkelig har inntruffet. Dette kan jeg tenke med er grunnen til at de søker forklaringer i termer som andre legemer eller verdener.

Nå har vi sett hvor dårlig teoriene om astral projeksjon og fød-

sel stemmer med OBE. Det vi trenger er en teori som ikke omfatter noen uregistrerbare vesener eller andre verdener, men som forklarer hvorfor opplevelsen skjer og hvordan de synes så realistiske.

Jeg vil begynne med å spørre hvorfor noe som helst synes realistisk. Du vil kanskje mene at dette er opplagt, for når alt kommer til alt så er jo de tingene vi ser der ute reelle, er de ikke? Vel, på en måte så er det ikke det. Som oppfattende skapninger er alt vi vet det som våre sanser forteller oss. Og de forteller oss hva som er "der ute" ved å konstruere modeller av verden med oss selv inne i den. Den totale verden "der ute" og våre egne legemer er i virkeligheten konstruksjoner av våre sanser. Likevel er vi sikre på, hele tiden, at denne konstruksjonen - denne "modellen av virkeligheten" om du vil - er "virkelig" mens de andre flytende tankene vi har er uvirkelige. Vi kaller resten av dem for dagdrømmer, innbilninger, fantasier osv. Vår hjerne har ingen problemer med å skille "virkelighet" fra "innbiling". Men denne distinksjonen er ikke gitt. Det er en som hjernen må

gjøre for seg selv ved å avgjøre hvilke av sine egne modeller som representerer verden "der ute". Jeg antar at den gjør dette ved å sammenligne alle modellene den har til enhver tid og så velge den mest stabile som "virkelighet".

Dette vil normalt fungerer meget bra. Modellen skapt av sansene er den beste og mest stabile systemet har.

"Ifølge denne teorien finnes det selvsagt ikke noen virkelig tunnel; Likevel er der en virkelig fysisk årsak til tunnel-opplevelsen; det er støy i den visuelle cortex!"

Det er åpenbart "virkelighet", mens det bildet av baren jeg har tenkt å gå til senere er ustabil og kort. Valget er lett. Til sammenligning, når du er i ferd med å sovne, svært skremt, eller døden nær, vil sansemodellen være forvirret og ustabil. Hvis du er under sterkt stress eller lider av oksygenmangel, da vil ikke valget være så lett. Alle modellene vil være ustabile.

Så hva vil hende nå? Kanskje vil den modellen som er skapt av støy i cortex være den mest stabile og derfor - ifølge min antakelse - vil denne synes mest virkelig. Fantasier og innbilninger kan bli mer stabile enn den sensoriske modellen, og på den måten synes reelle. Systemet vil ha mistet input-kontroll.

Hva burde så et sensibelt biologisk system gjøre for å gå tilbake til det normale? Jeg vil anta at det kunne forsøke å spørre seg selv - som det er - "Hvor er jeg? Hva foregår?" Selv en person under sterkt stress vil ha litt hukommelseigjen. Man kan huske ulykken, eller vite at man er på et hospital for operasjon, eller erindre smerten fra et hjerteattakk. Dermed vil man forsøke å rekonstruere hva som skjer, ut fra det lille man kan huske.

Nå vet vi noe meget interessant om minne-modeller. Ofte er de konstruert i fugle-perspektiv. Det vil si at de begivenheter eller scener det er tale om blir oppfattet som betraktet ovenfra. Om du synes dette lyder merkelig, så forsøk å huske siste gang du gikk til en pub eller langs stranden. Hvilken posisjon ser "du" fra i

denne rekonstruerte scenen? Om du ser ovenfra vil du skjønne hva jeg mener.

Min forklaring på OBE er dermed klar. En minne-modeller i fugleperspektiv har tatt over fra den sensoriske modellen. Den synes perfekt virkelig fordi det er den beste modellen som systemet har på dette tidspunktet. Det synes virkelig nettopp av den samme grunn som at hva som helst noen gang synes virkelig.

Denne teorien om OBE fører til mange testbare forutsigelser, f.eks. at folk som vanligvis benytter fugleperspektiv skulle mest sannsynlig ha OBE. Både Harvey Irwin (1986), en australsk psykolog, og jeg (Blackmore 1987) har funnet at folk som drømmer som om de var tilskuere har flere OBE, selv om det ikke later til å være noen forskjell i bruken av utsynspunkter i våken tilstand. Jeg har også funnet at folk som lettere kan skifte synsposisjoner undersine innbilninger også mer sannsynlig vil rapportere OBE.

Denne modellen sier altså at OBE-verdenen bare er en "minne-modell". Den skulle bare

kunne matche den reelle verden i den grad en person kjenner til noe eller kan trekke slutninger om det fra tilgjengelig informasjon. Dette representerer en stor utfordring for forskningen på NDO. Noen forskere påstår at folk nær døden faktisk kan se ting som de umulig kan ha kjent til. For eksempel så har den amerikanske cardiologen Michael Sabom (1982) påstått at pasienter rapporterte den nøyaktige oppførselen hos nåler på måleapparat mens de hadde øynene lukket og tilsynelatende var bevisstløse. Videre sammenlignet han disse beskrivelsene med de fra personer som innbilte seg at de ble gjenopplivet og fant at de virkelige pasientene gav langt flere og mer nøyaktige beskrivelser.

Men det er problemer med denne sammenligningen. De menneskene som virkelig ble gjenopplivet kunne muligens føle noen av de manipulasjonenes som ble gjort på dem og høre hva som foregikk. Hørselen er den siste sansen som går tapt. Som du vil legge merke til dersom du lytter på radio-hørspill eller nyheter, kan du forestille deg et meget klart visuelt bilde når du bare kan

høre noe. Så den døende personen kunne bygge opp et ganske akkurat bilde på denne måten. Selvsagt kan ikke hørselen gjøre deg i stand til å se hvordan visere beveger seg, så hvis Sabom har rett tar jeg feil. Vi kan bare avvente ytterligere undersøkelser får å finne ut av det.

Tilbakeblikk på livet:

Opplevelsen av å se glimt fra ditt liv passere i revy er ikke så mystisk som det ser ut til å begynne med. Det har lenge vært kjent at stimulering av celler i tinninglappen i hjernen kan produsere raske opplevelser som fortøner seg som oppfrisking av minnet. Også temporal-lapp-epilepsi kan produsere lignende opplevelser, og slike anfall kan omfatte andre strukturer i hjernen, som f.eks. amygdala og hippocampus, som også er assosiert med minnet.

Forestill deg at støyen i den døende hjernen stimulerer slike celler. Hukommelsen vil tilta, og - ifølge mine hypoteser - hvis de er den mest stabile modell som systemet har i øyeblikket vil de fortøne seg reelle. For den døende personen kan de gjerne være mer stabile enn den forvir-

rende og støyende sensoriske modellen.

Forbindelsen mellom temporal-lapp-epilepsi og NDO har dannet grunnlaget for en gjennomgripende neurobiologisk modell av NDO - (Saavedra-Aguilar og Gomez-Jeria 1989). De foreslår at stresset i hjemmen under en ndo-episode konsekvent fører til utskillelse av neuropeptider og neurotransmittere (spesielt de endogene endorfinene). Disse vil så stimulere det limbiske systemet og andre tilknyttede områder. Dessuten kunne effekten av endorfinene være forklaringen på de oppstemte og andre positive emosjonelle tilstandene som så ofte er forbundet med NDO.

Morse skaffet beviser for at enkelte barn under oksygenmangel og behandlet med opiat er ikke haddendo-lignende hallusinasjoner, og han og hans kolleger (Morse & al. 1986) hadde utviklet en teori basert på rollen til neurotransmitteren serotonin, snarere enn endorfiner. Forskning på neurokjemien hos NDO har nylig begynt og burde forsyne oss med langt mer detaljert forståelse av fenomenet med livet som passerer i revy.

Men selvsagt er det mer ved denne livsoversikten enn bare minne. Personen føler det som om han eller hun vurderer disse begivenhetene i livet og blir vist meningen med dem. Men heller ikke dette er så merkelig, tror jeg. Når sansenes normale verden er borte og minnene synes reelle, vil vårt perspektiv på livet forandres. Vi kan ikke lenger være så bundet til våre planer, håp, ambisjoner og frykt. Disse blekner og blir uviktige, mens det forgagne våkner til live igjen. Vi kan bare akseptere det som det er og der er ingen andre til å vurdere det enn vi selv. Dette tror jeg er grunnen til at mange NDOere sier at de møtte deres passerte liv med akseptering og sinnslikevekt.

“Vi vet noe meget interessant om minne-modeller; de er ofte konstruerte i et fugleperspektiv - Dermed må forklaringen på OBE være klar: En minne-modell i fugleperspektiv har tatt over for densensoriske modellen”

Andre verdener:

Nå kommer vi til det som kan fortone seg som den mest ekstraordinære del av NDO; verdene bak tunnelen og OBE. Men jeg tror at du nå vil se at de ikke er så ekstraordinære når det kommer til stykket. I denne tilstanden er den ytre verden ikke lenger reell, men de indre er det. Alt som vi måtte kunne forestille oss klart nok vil fortone seg virkelig. Og hva vil vi forestille oss når vi vet at vi er døende? Jeg er sikker på at for mange mennesker vil det være den verden de forventer eller håper på å se. Oppmerksomheten rettes mot mennesker de har kjent og som har gått bort før dem, eller den verden de håper å gå inn i som den neste. Og på samme måten som de andre forestillingene vi har vurdert vil også disse virke perfekt reelle.

Til slutt har vi de aspektene ved NDO som er uutsigelige - det kan ikke settes ord på dem. Jeg har en mistanke om at dette skyldes at enkelte nå tar et skritt til, et skritt inn i det å ikke være. (Det å være ingen.) Jeg skal forsøke å forklare dette ved å stille et annet spørsmål. Hva er bevissthet? Hvis du sier det er en ting, en annen kropp, en substans, så vil du bare

møte de samme vanskeligheter vi møtte ved OBE. Jeg foretrekker å si at bevissthet er akkurat hva det later til å være, en mental modell. Med andre ord, alle mentale modeller i en hvilken som helst persons sinn er bevisste, men bare én modell er en modell av "meg". Dette er den jeg tenker på som meg selv og til hvilken jeg relaterer alt annet. Den gir mitt liv en kjeme. Den tillater meg å tenke at jeg er en person, noe som hele tiden lever. Den tillater meg å ignorere det faktum at "jeg" forandrer meg fra øyeblikk til øyeblikk og sågar forsvinner hver natt under søvn.

Nå når hjernen kommer kloss opp til døden vil denne modellen av meg selv falle fra hverandre rett og slett. Nå er det ikke lenger noe selv. Det er en fremmed og dramatisk opplevelse. For der er

ikke lenger noen opplever - men likevel er der opplevelse.

Det er klart at denne tilstanden er vanskelig å beskrive, for dette "du" som prøver å beskrive den kan ikke forestille seg det ikke å være. Likevel vil denne dype opplevelsen etterlate spor. Selvet synes aldri å bli det samme igjen.

Etter-effektene:

Jeg tror at vi nå kan se hvorfor en essensielt psykologisk hendelse kan endre folks liv så mye. Opplevelsen har skaket deres vanlige (og feilaktige) syn på sammenhengen mellom dem selv og verden. Vi antar alle litt for lett at vi er en slags hårdnakkede skapninger inne i en forgjengelig kropp. Men som Buddha lærte så må vi gjennomskue denne illusjonen. Verden er bare en kon-

Adam og Eva funnet!

Bladet Weekly World er ikke tapt bak en vogn. Vi har tidligere sett oppslag om at John F. Kennedy begikk selvmord på grunn av Marilyn Monroe, at Elvis Presley lever, at en hest er født med menneskeansikt, at menneskene aldri har satt sin fot på månen, at bygda Hessdalen ved Røros har vært invadert av vesener fra verdens-

rommet, osv. Den 1. juni 1992 er hovedoppslaget at Edens hage er funnet syd for Denver i USA. Der har man også funnet sjelettene av Adam og Eva - "forbløffende bevis for sannheten i Det gamle testamentet"! Det var vel gravsteinen som var det avgjørende beviset...? Rocky Mountain Skeptic's newsletter nr 1/92.

struksjon av et informasjonsprosess-system, og det er selvet også. Jeg tror at NDO gir folk et gløtt inn til deres eget sinns natur, som er vanskelig å få på noen annen måte. Drøyer kan for en stund avstedkomme det samme. Mystiske opplevelser kan gjøre det hos spesielle mennesker, og årelang praktisering av meditasjon kan. Men NDO kan ut av løse luften rammen noen og vise dem hva de før ikke visste: at deres kropp er nettopp det - et stykke kjøtt - at de ikke er så betydningsfulle når det kommer til stykket. Og det er en meget frigjørende og belysende opplevelse.

Og etter hvert? Dersom min analyse av NDO er riktig kan vi ekstrapolere til det neste trinn. Mangel på oksygen produserer først en øket aktivitet gjennom disinhibisjon (svakket hemning), men kanskje så stanser det hele. Siden det er denne aktiviteten som produserer de mentale modellene, de som gir grunnlag for bevisstheten, vil alt dette opphøre. Der vil ikke lenger være noen opplevelse, noe selv, slik at det - så langt mitt konstruerte selv er involvert - er sluttet.

Altså - er NDO inn- eller ut av kroppen? Jeg ville si ingen av delene. For verken opplevelser eller selv'er har noen lokalisasjon. Det er til slutt døden som oppløser den illusjonen at vi er et solid selv inne i en kropp.

Note:

I november 1990 besøkte jeg Nederland for å holde to foredrag. Det første, om parapsykologi, var en del av en serie organisert av Studium Generale ved universitetet i Utrecht og har tittelen "Science Confronts the Paranormal". Det andre var ved Skepsis' konferanse. Skepsis er den meget aktive nederlandske skeptiker-organisasjonen kalt Stichting Skepsis, som betyr "skeptical foundation". Formann er Cornelis de Jager, professor emeritus i astronomi. Skepsis ble opprettet i 1987 og utgir tidsskriftet *Skepter*. Stichting Skepsis utgir også konferansereferater og monografier på emner som reinkarnasjon, spiritisme og homeopati. Siden dens formål er folkeopplysning mottok Skepsis et startbidrag fra staten, men er nå selvfinansiert, takket være mange mange generøse donasjoner. Dette er det foredraget jeg holdt ved organisasjonens 1990-konferanse under temaet "Tro på det paranormale".

Kilde: The Skeptical Inquirer, høst 1991.

Se også bl.a. NIVFO-bulletin nr 11 - og 2/1984.

Red.

Drivhuseffekten - den siste urbane myten?

Det finnes mange populære historier, vanligvis referert til som "urbane myter", eller "urbane legender", som du av og til støter på i mediene. De blir gjentatt, ofte med års eller sågar tiårs mellomrom. Når informasjonen kommer fra "ansvarlig hold" vil folk ofte akseptere mytene som "fakta".

I tillegg til det alminnelige publikums villighet til å akseptere ikke-funderte rykter synes det også å finnes blant dem et sterkt innslag av fatalisme; noe som gjør at de tiltrekkes av omfattende ulykker, særlig katalysmiske katastrofer som f.eks. verdens ende. Et fersk eksempel er Jupiter-effekten.

Jupiter-effekten

En astronomi-skribent påsto at når alle de store gass-planetene (Jupiter, Saturn, Uranus og Neptun) i 1986 befant seg i en rett linje på den ene siden av solen ville deres felles

Men dessverre vil folk altfor ofte inkludere mediene som "ansvarlige" kilder, særlig hvis historien stammer fra eller backes opp av en "ekspert". Det samme gjelder dersomet rykte blir gjentatt ofte nok av mediene, så blir det etter hvert til en sannhet.

gravitasjonseffekt ha en katalysmisk virkning på jorden; abnormalt strømmer ledsaget av tidevannsbølger flere hundre fot høye ville feie over de kontinentale landmassene, samtidig som jordskjelv av en hittil ukjent størrelsesorden ville flerre jorden i stykker.

Den eneste sannheten i dette var at planetene ville komme til å stå på linje på den ene siden av solen. Dette er et helt naturlig fenomen, som inntrer som følge av at disse store planetene har ulike lengder på sine baner. Det er to typer av fenomenet, som på en-

gelsk kalles alignment. Et Minor Alignment inntreffer omtrent hvert femtiende år, da nevnte planeter står på linje på den ene siden av solen, men ikke er spesielt nær. Den andre typen, Major Alignment, skjer hvert 178. år når disse planetene er lokalisert innenfor 12° fra hverandre.

Siden denne situasjonen har opptrådt i milliarder av år uten noen synlig effekt på jorden, var det neppe sannsynlig at noen katalysme av den påståtte størrelsesorden ville bli resultatet. Men dette faktum ble bekvemmelig nok aldri nevnt. I stedet ble folk fortalt at: [a] Et Major Alignment var ventet; [b] at det var en uvanlig kosmisk begivenhet; og [c] at det ville medføre abnorme gravitasjonskrefter på jorden, med massive ødeleggelser og at flere hundre millioner mennesker ville omkomme.

Mannen bak denne teorien tjente en god del penger på godtroende menneskers frykt for død og destruksjon. I dette tilfellet må "eksperten" ha hatt et ytterligere og skjult, men noen ganger er tingene ikke fullt så enkle.

Drivhuseffekten

Vi opplever fortiden en lignende bløff. Jeg tenker naturligvis på den seneste urbane myten - drivhuseffekten. Essensielt går den på at siden starten av den industrielle revolusjon har våre fabrikker spydd ut store mengder av karbondioksid (CO_2) til forhindring av varmen i å stråle ut i verdensrommet, idet den blir reflektert tilbake til jorden, kan vi vente oss et varmere klima.

Slike påstander har alle kjennetegnene til en urban myte. Det lyder så plausibelt; "Det kunne ha vært sant"; det er kommet fra "troverdige kilder" og fra eksperter (eller fra personer som utgir seg for å være eksperter); deres påstander; deres uttalelser er stadig blitt gjentatt av massemediene. De har alle nødvendige ingredienser til et fatalistisk scenario. Sluttelig har de oppsamlet tilstrekkelig drivkraft til å bli kjørt frem med en sannhetsgehalt i seg selv, og det har en sterk miljømessig egenskap, noe som tiltrekker den meget taleføre "grønne" maktblokken. Det har med andre ord nådd et punkt hvor det er populært å være bekymret over global oppvarming.

Når vi så undersøker de reelle fakta, vil vi da finne at påstanden har substans, eller dreier det seg bare om en utblåsing av varm-luft?

Vi vil oppklare at det absolutt ikke finnes noen harde beviser for at drivhuseffekten eksisterer. Som Tom Gosling uttrykker det, "Gang på gang ser du disse overskriftene som behandler det som et faktum, mens det burde omtales som hypotetisk." De bevisene man legger frem viser seg faktisk ikke å være noe annet enn vag, innholdsløs spekulasjon, for det meste fra en meget liten gruppe dommedagsprofeter - meget taleføre personer som først har påstått at mengden av CO² i atmosfæren har økt med 100% i løpet av de siste 100 år, som bekvemt ignorerer beviser som forteller at det bare har vært en økning fra tre deler pr. million til fire deler pr. million, og som nå hevder at beviser for drivhuseffekten er å finne i form av stigende havnivå og økte lufttemperaturer.

Stigende havnivå?

Disse påstandene er basert på særdeles svake beviser. Det har

forekommet noen meget få nøyaktige målinger av havnivåene, da oceanologene bare såvidt har startet slike undersøkelser i de seneste 40 år eller så. De siste beregningene, for det sørlige Australia, angir at nivået hos Gulfen har steget 1 (en) millimeter på et år, og det er meget lite. På bakgrunn av et materiale som dette er det mange som påstår at isbreene smelter og at vi alle vil befinne oss under vann i løpet av 50 år. Slike påstander ignorerer bekvemt det faktum at havnivåene ikke er statiske. Fra geologiske nedtegnelser som går millioner av år tilbake, vet vi at havnivåene har steget og falt med flere hundre fot. Dessuten har kontinentene selv steget og sunket. Fra tid til annen har meste parten av det australske kontinent vært under vann, og som Barry Pitman pekte på: "Det er på det rene at mange av målestasjonene selv sakte synker."

Det finnes en solid bevismengde som viser at omkring hvert 10.000 - eller 20.000 år forekommer det en massiv, verdensomspennende istid som senker

forts. s. 52

Mer om de “mystiske” kornsirklene

Kommentarer fra en “sirkelforsker” til avsløringene av bløff (NIB nr. 3/92)

The MUFON Journal bringer fortløpende stoff om kornsirklene. I nr. 284 (des. '91) har den tidligere omtalte George Wingfield en kommentar til påstandene om bløff. Saken går under betegnelsen “Dough & Dave”. Wingfield kaller seg direktør for feltundersøkelser ved Center for Crop Circle Studies i England. Saken “Dough & Dave” er nå under etterforskning, heter det.

Vi skal her i korte trekk gjengi hva Wingfield skriver.

Den seneste sirkelen, sier han, dukket såvidt man vet opp den 12. september 1991 i nærheten av en kirke ved Old Alresford i New Hampshire. Det var en enkel sirkel på 38 meter i diameter. Her bor den tidligere omtalte Pat Delgado, sirkel eksperten som på dette stedet den 8. september ble

konfrontert med Dough Bower og David Chorley, samt representanter for avisen Today. Wingfield mener at nevnte sirkel er ekte, og at som om den vil si: “Vierher fremdeles... hadde dere glemt oss!?”

Og så - ifølge Wingfield - begynner det å dukke opp ‘skumle fakta’ omkring “bløff-historien”. Tabloidavisa Today skal ha motatt bløff-historien fra noe som heter MBF-Services, selv om de sier at de ikke har betalt noe for dette stoffet. Da Wingfield spurte avisen hvordan dette byrået kunne kontaktes oppsto det angivelig en rekke problemer, som Wingfield lister opp. Det var umulig å få kontakt. Til slutt kom man frem til en adresse i Shepton Mallet. Dette viste seg å være en såkalt accomodations-adresse (hvor ingen bor). Men man kom i kontakt med noe som kaller seg “Scientific Research and Development Company”. De hadde MBF som klienter. Men det oppgitte telefonnummeret var

Uri Geller I

Geller er anmodet om å demonstrere sine påståtte evner. De som har fulgt denne saken, som egentlig har pågått i over et par tiår, vil vite at en intellektuell utveksling resulterte i rettsaker. Geller anla sak mot Randi, primært basert på at Randi avslørte Geller som tryllekunstner i stedet for en person med ekte psykiske evner. Våren 1992 ble Randi innkalt til samtale med Gellers advokater. Etter dette kunne Randi fortelle at Geller hadde sagt seg villig til å vitne i New York ca. 15.-17. april i 1992. Og det ble

Uri Geller II

Endomstol i Washington har avvist en rettsak fremmet av den selvutnevnte mirakelmannen Uri Geller mot CSICOP, og har også gjort rettsgyldig et erstatningskrav mot Geller for hans forfølgelse av saken.

Pressemelding fra CSICOP

blitt slettet uken før. En henvendelse til British Telecom syntes bare å gjøre saken enda mer innviklet. Først ble det opplyst at dette var et privat nummer, og så et "special exange"-nummer.

Til slutt fant man ut at MBFs direktør er en viss Dr. Andrew Winsloe Clifford fra Maiden

av advokatene slått fast at Randis forsvarere har full rett til å be Geller om at han demonstrerer sine påståtte evner, under ed. Selvsagt har Geller anledning til å nekte dette. Vi er avhengige av en tidligere føderal regjering når det gjelder vår rett til å kreve at han demonstrerer sine evner, sier Randi.

Den 25. april rapporterte Randi at da Geller ble bedt om å demonstrere sine "vidundelige evner", var han ute av stand til å gjøre dette fordi det ikke var tilstrekkelig mange sympatiske personer tilstede omkring ham. Vi ble snytt for tilfredsstillelsen av å få oppleve noe bevis for hans evner, sier Randi.

Randi forteller også at han har hatt forespørsler fra tre forskjellige PBS-programmer om å få dekke hele begivenheten. Også et stort forlag diskuterer en kontrakt for en bok basert på Randis artikkel i Time Magazine for 16. april 1992.

Kilde: Skeptic nr. 1/92.

Beech Farm, West Crewkerne, Somerset. Han og hans kone er eiere av aksjene i selskapet, som ble registrert i april 1991.

Så henvender Wingfield & Co. seg til en kontakt innen M15, og spør: "Hvordan bærer den britiske regjering ad vedrørende desinformasjon?" Man nevnte

ikke et ord om komsirklene. Svaret ble at både M15 og M16 hver har en seksjon for desinformasjon. Informanten la til at de ikke hadde kunnet finne en bedre kontakt enn ham på dette punkt, da han hadde vært involvert i slik virksomhet under anti-terrorkampanjen i Nord-Irland bare for få år siden. Metoden gikk ut på å opprette et falsk frilans nyhetsbyrå, forså å følge opp med feilaktig eller misvisende informasjon til utvalgte aviser.

- Men hva med telefonnummer og denslags, ville Wingfield vite.
- Jo, dette var alltid et av problemene. Vanligvis - dersom noe telefonnummer ble brukt - opererte man med spesialnummer for videreformidling; eller et nummer i Belfast med direkte tilknytning til telefon hos M15 i London. Nå mener 'cereologene' at nettopp denne metoden kan være benyttet i saken om komsirklene og påstandene om bløff.

Senere fikk Wingfield & Co. anledning til å møte Dough & Dave på Granadas TV-program "Upfront". Wingfield stilte da følgende spørsmål:

1. Hvem er MBF nyhetsbyrå og

hvem er direktør?

2. Hvorfor har ikke MBF noe telefonnummer?

3. Har dere noen gang nå eller tidligere arbeidet for Government Intelligence eller Security Service?

Alle spørsmålene ble besvart benektende, eller ledd bort. TV-showet endte i et opprør. Wingfields sier han tviler på at mange mennesker har oppfattet budskapet, og at han ikke blir sett på med hengivenhet av de mektige folkene som står bak denne utvilsomme skammen.

Og han tilføyer at man bør følge med i denne saken hvor det uten tvil stinker av en skitten stor rotte, og hvor også to-tre undersøkende journalister er inne i bildet. Wingfield mener at saken burde være 'ammunisjon' for opposisjonspartiene...

MUFON er verdens største ufo-organisasjon, med hovedsete i Texas.

Takket være våre årelange kontakter kan vi nå bringe stoff fra "begge sider", og ikke bare fra den ene.

Tiden vil kanskje vise om komsirklene representerer en så umåtelig sak som tilhengerne vil ha det til, eller om det hele er en stor spøk.

Alver og andre småfolk etterlyses!

Var det bare i de gode gamle dager at man trodde på nisser, alver, elvepiker, troll, åmenn og andre naturvesener? Nei, avgjort ikke! Troen lever også i dag i beste velgående, i hvert fall i Sverige. Detsier detostudentene ved Lantbruksuniversitetet i Alnarp, Madeleine Gelin og Anders Blom.

Av Kim Møller Hansen

Gelin og Blom har interessert seg for emnet siden barneårene. Via annonser i dagspressen og besøk har de snakket med mange mennesker, som har hatt kontakt med naturvesener av enhver art. Noen har opplevd troll, mens andre har sett levende vesener i trær og stein. Felles for alle beretningene er at "observatørene" mener at vi mennesker ikke er alene på jorden, men skal også ta hensyn til andre levende, intelligente vesener.

"Flere mennesker er i regelmessig kontakt med naturvesenene og mange har hatt opplevelser med dem siden barndommen," forteller Gelin og Blom

Den lille mystiske gutten

Også i Danmark kjenner vi mange beretninger om de små listige naturvesener. Og de er ikke alle av eldre dato. Mange lesere av UFO-Nyt vil huske at Midtsjælland i perioden august-desember 1987 ble hjemsøkt av en merkelig liten gutt.

Gutten hadde nesten alltid lyseblå bukser og en t-skjorte på seg. Han hadde halvlangt hår og bar en blank metallspenne rundt den ene armen. Sammen med gutten ble det ofte sett en lysende kule eller lysring.

En kveld i november 1987 ble gutten sett midt i Ringsted by. En dame kom gående ved biblioteket. Inne på en gressplen i nærheten sto gutten. Han var kun 25 meter borte og damen kunne ty-

delig se ham. Noen meter fra ham svevet en lysende kule med flammer omkring.

Damen ble nysgjerrig og begynte å gå mot gutten og kulen, som nå tok til å bevege seg mot hverandre. Det så ut som om de smeltet sammen, og så lettet kulen med gutten.

På sporet av ufonauten

Madeleine Gelin og Anders Bloms innsamling av folks opplevelser med naturvesener vil resultere i en bok som skulle komme ut i 1992. Den skulle utgis av Nyköpings Tvärveten-

skapliga Bokförening. SUFOI formidler gjerne en kontakt til Gelin og Blom, såfremt noen av leserne har hatt egne opplevelser med naturvesener.

Det seneste større verk om emnet utkom helt tilbake i 1979 på Berlingske Leksikon Bibliotek. Åge Skjelborg, mag. art. i folkløstikk, utgaboken "På sporet af ufonauten".

Skjelborg påviser bl.a. hvordan europeernes tro på småfolket tok turen over Atlanterhavet sammen med utvandrerne til Amerika. Her ble historiene tilpasset de nye

Conan Doyle og alvene

I 1921 skrev den kjente forfatteren Sir Arthur Conan Doyle en bok hvor han forsøkte å bevise at det virkelig finnes alver. Doyle brukte bl.a. et bilde som viser Elsie sammen med en alv. I 1917-20-årene sirkulerte en rekke fotos hvor pikene Elsie og Frances fra Cottlingley poserte sammen med alver. Nye datafotografiske analyser av bildene har bevist at alvene er små figurer av papp.

Bildet er brakt i UFO-Nyt, bl.a. sammen med foto tatt i Sverige, som angivelig skal vise en nisse. Det heter at bildet ble tatt sommeren 1982 ved Väcklingeö. Fotografen Elof Andersson (pseudonym) var ute for å fotografere noen underlige skader på en rekke

grantrær. De var ødelagte i toppene, som om noe var kommet ned ovenfra. Det gikk noen måneder før bildet ble fremkalt. På et av dem oppdaget Andersson en liten nisse ("purk") som sitter på huk på et steingjerde.

Bildet er for dårlig til å gjengi her, og mange vil vel mene at det skal en del godvilje til for å se det påståtte vesenet på fotografiet...

For de som måtte være spesiell interessert for disse tingene kan vi anbefale Jaques Vallee's bok "Passport to Magonia". Den omhandler "småfolktradisjoner" fra flere land, med og uten farkost.

levevilkår, og en særlig gruppe av historier ble til våre dagers hårreisende beretninger om folk som bortføres av grådige ufonauter - en genre som herjer USA for tiden.

“På sporet av ufonauten” kan neppe fås i bokhandelen mer, men SUFOI har ennå et restopplag. Boken selges til den uhørt lave pris av (dkr. 20) + porto (dkr. 12).

Alvefolket driver ap med oss

Moderne teknologi og alvefolk er en farlig cocktail. Det måtte vegvesenet på Island erkjenne

for noen år siden. Man holdt på å anlegge en ny vei langs fjorden Eyjafjörður til byen Akureyri. Arbeidet ble gang på gang forstyrret og dermed forsinket, men lokalbefolkningen hadde en mulig forklaring: veien ville komme til å ligge i utkanten av en stor alvebygd ved fjorden. Og alvefolket er kjent for ikke å tolerere ødeleggelser av deres områder.

Lederen av Naturhistorisk museum i Akureyri, naturforsker Helgi Hallgrímsson, sa den gang:

Forts. s. 29

Dette fotoet er tatt av 14-årige Ronny Hill i Pamlico County, North Carolina, en gang i 1960-årene. Den lille “rommannen” er senere blitt avslørt som en modell, og “romskipet” i bakgrunnen er et egg. (Foto: ICUFON)

Norsk organisasjon mot Jehovas Vitner

Det er nå mange år siden at man bl.a. i Sverige og Norge dannet organisasjoner til hjelp for mennesker som var blitt ofre for scientologisekten. Nå forlyder det at ofre for Jehovas Dette i følge en melding på NRK P2 i september i fjor. Et av ofrene påpekte da at vel er det religionsfrihet i Norge, men likevel må det finnes en grense for hva man kan foreta seg selv under denne bekvemme fanen.

Alver og andre

Forts. fra s. 28

Det er stadig mange ting i naturen vitenskapen ikke har vært i stand til å forklare. De fleste som sier at de har sett tegn på alvefolkets eksistens, er ærlige og troverdige mennesker, hvorav de færreste trodde på fenomenet i forveien."

UFO-Nyt nr. 1/1992.

Adressen til UFO-Nyt (SUFOL) er:
Postboks 6, DK-2820 GENTOFTE,
Danmark.

Vitner også har dannet en forening, med det hovedformål å ta seg av mennesker som har fått sin tilværelse skadet eller ødelagt av Jehovas Vitner i Norge.

Scientologene mot Reader's Digest

Det synes å ha brutt ut den rene epidemi blant sekter og mirakelmakere når det gjelder rettssaker mot såvel rasjonalister som andre. I Skeptic nr. 1/92 kan man lese at Church of Scientology har tatt ut minst sju stevninger i Europa som et forsøk på å få stoppet Reader's Digests (Det Beste) planer om å trykke en artikkel fra Time Magazine om avsløringer av sekten. I den amerikanske utgaven ble en artikkel bragt allerede i oktober-nummeret i 1991. Og penger er intet problem for sekten. Den stevner også Time Magazine, og i 1991 skal de ha brukt 3 mill. dollar på en media-kampanje som svar på Time's artikkel. Siden Reader's Digest har et opplag på over 100 mill., vil scientologi-sekten neppe ligge på latsiden for å forhindre verdensomspennende distribusjon.

○ Århundrets ufo-tildragelse?

Historien ble referert ved MUFONs 1992-symposium av Budd Hopkins, en av verdens fremste guruer på området "ufo-kidnappinger". Den kidnappede i dette særtilfellet ble vist frem og introdusert som Linda, en tiltrekende brunette i midten av 30-årene. Hun forklarte at opplevelsen "var like reell som en bybuss eller drosje".

I de tidlige morgentimer den 30. november 1989 ble Linda bortført fra sin leilighet, i 12. etasje, på Manhattan i nærheten av Brooklyn Bridge. Hun fløt gjennom veggen eller vinduet ledsaget av tre fremmede vesener. Hun ble videre transportert på en lysstråle til et svevende ufo.

I en bil to kvartaler unna satt to menn som skal ha identifisert seg som New York City-detektiver. Begge sier, heter det, at de så en kvinne iført hvit nattkjole komme til syne fra toppleiligheten i en høyblokk. Hun fløt ut liggende i 'fosterstilling' sammen med "tre av de styggeste skapninger vi noen gang har sett", skal de to ha fortalt. Selskapet ble så "strålet" inn i et ventende ufo. Ufo-guru Budd Hopkins mener å ha bragt på det rene at de to angivelige detektivene

egentlig var engasjert av en høyere sikkerhetstjeneste, og at en politiker som de var i ferd med å bringe til FNs helikopter-landingsplass, befant seg i bilens baksete. Dermed skal også denne politikerens ha vært vitne til ufo-kidnappingen.

Det skal angivelig finnes enda et vitne til dramaet, en kvinne i bil på vei over Brooklyn-broen på samme tid. Bilmotoren stoppet, hvilket etter sigende også skal ha skjedd med andre biler på broen. Hun sier at hun så kvinnen flyte gjennom veggen på bygningen, sammen med tre små vesener, og at alle fire forsvant inn i et ufo. Hopkins forsøker nå å finne flere vitner til hendelsen.

Episoden skal også omfatte et slags instrument innført i offerets nese, påvist ved røntgen og fjernet dagen etter. Det heter at dersom historien holdes ved fortsatt granskning, særlig hvis politikerens står frem, vil dette virkelig kunne bli "Århundrets sak".

MUFON UFO JOURNAL No. 292, August 1992. MUFON er verdens største ufo-organisasjon (snaut 4.000 medlemmer globalt) med hovedsete i Seguin, Texas. En detaljert utredning om saken vil komme i et senere nummer av MUJ.

Satanhysteri i Norge:

Laber interesse for vitenskapelige data om satanisme i Norge

-Vi må kartlegge satanister og andre sekter som dyrker de svarte sidene av livet, sier biskop Per Lønning i Bjørgvin bispedømme til Dagbladet. Lønning mener at det kan være aktuelt å endre lovverket for å ramme satan-dyrkerne. Biskopen sier også at det må vurderes å la hvert bispedømme få en eksorsist (djevleutdriver).

Han støtter sogneprest Arnfinn Haram i Loddelfjord menighet i Bergen, som den 4. august 92 gikk ut i avisen Vårt Land og foreslo nettopp dette. Han har ikke noe ønske om å gjenoppta hekseprosessene og er derfor redd for ordet eksorsist, men mener kirken må demme mer effektivt opp mot den bevisst destruktive kultus som han forstår foregår i svart-magiske ritualer.

- I en rekke av de seremoniene vi har sett dokumentert fra det store utland er det en rystende mangel på respekt for liv og menneskeverd som kommer til uttrykk.

- Djevelen er tomhetens fyrste og må bekjempes med eksorsister, ikke av sjarlataner. Som prester representerer vi en overnaturlig motkraft. Vi må hjelpe mennesker bort fra det ondes grep, sier prost Arnfinn Haram. Han er kjent med at det har foregått hekseabbater på fjellet Lyderhorn, og andre okkulte seremonier i hans menighet Loddelfjord. Haram forteller til Dagbladet at han selv er blitt kalt ut til sjelesorg for en person som hadde søkt omgang med det onde blant satan-dyrkere. - De driver en form for magi, sier han, - og tror de kan regjere over andre mennesker. Dette er ingen lek men destruktiv religiøsitet og demoni som kan få konsekven-

ser også for andre enn de som deltar aktivt i seremoniene.

Satte fyr på kirke

Oppstyret begynte med en brann i Revheim kirke ved Stavanger. Det viste seg å være to ungdommer som hadde satt fyr på kirken, og disse har innrømmet å ha deltatt i seremonier i en gammel tyskerbunkers.

Og biskop Bjørn Buc besøkte sammen med Dagbladet en 'tempelhule' som satanistene i Stavanger har benyttet. Symboler på de våte steinveggene talte sitt tydelige språk om djevledyrkelsen som har foregått inne i fjellet, skriver Dagbladet.

- Uansett om dette har vært lek eller bevisst satanisme, har ungdommene flørtet med livsfarlige krefter som de ikke anerkjenner, sier biskop Buc til avisen.

Ingen utenforstående vet nøyaktig hva som foregikk i templet (bunkersen). Ungdom som kjenner de involverte, har fortalt om okkulte seremonier med innvolter av dyr.

Satanseminar

Biskop Bjørn Buc mener at det

er god grunn til å ta satanismen i Norge på alvor. Selv om de kriminelle utslagene den har gitt seg her til lands er for grove guttestreker å regne, gir eksempler på satan-inspirerte mord, kidnappinger og barneofring i utlandet solide argumenter for å være på vakt. Og nå vil biskopen på offensiven. Han har sett dette problemet komme i lengre tid, og sørget for skolering for sine underordnede slik at de kan takle situasjonen som nå har oppstått. For et godt år siden deltok over 50 prester fra bispedømmet i et seminar der en av de fremste satanistekspertene i USA hadde foredrag. To prester har gjennomgått ytterligere kurs og studier av okkultisme og satan- dyrkelse. (Uthevelsene er våre - red.)

"Det er vi som er satanister"

Den 5. august 92 mottok Dagbladet en henvendelse fra to personer som hevdet å representere et seriøst satanistisk miljø i Trøndelag. De tok sterk avstand fra de kriminelle handlingene. - De som satte fyr på Revheim kirke er bare drittunger som ikke skjønner hva satanisme egentlig går ut på, sa de to - som ikke ville røpe

sin identitet. De hevder at det sitter satan-dyrkere i sentrale posisjoner i hele det norske samfunnet, men at noe av poenget med virksomheten er at den skal foregå i dypeste hemmelighet.

- Folk du møter på gata, eller mennesker du tror du kjenner, kan være satanister. Vi bryter ikke norsk lov, og har egentlig bare valgt å tro på en annen gud enn de kristne, hevdet de to.

Så langt de viktigste momentene fra Dagbladets reportasje den 5. august.

“Satanistene slo til igjen”

Nå var det Trondheims-avisenes tur til å lete frem krigstypene. Natt til søndag den 9. august 92 ble nemlig hele sørsiden av Havstein kirke i Trondheim tilgriset med slagord og symboler. To kors som sto opp-ned, satan-dyrkemes symbol, var plassert i en jordvoll utenfor gudshuset. Et vindu var knust. På kirkedøren var det malt et kors opp-ned, ordet Satan og et satan-symbol. Nederst på muren på sørsiden av kirken sto det bl.a. “There’s no God - Alla xul” - (en lovprisning av djevelen på latin).

Ble oppdaget av presten

Det var residerende kapellan In-

ger Degerstrøm Celius i Sverresborg menighet som oppdaget skadeverkets søndag morgen. Hun ønsket ikke å kommentere saken til journalistene, men det heter at menigheten holdt en rådslagning før politiet ble varslet. Politiet i Trondheim ser alvorlig på skadeverket. Vaktleder sier at han har vanskelig for å forstå hva som er hensikten med å grise til kirken. Det er ingen tvil om at de som har malt slagordene og symbolene har planlagt skadeverket. De har skaffet til veie både maling og malerkost før de oppsøkte kirken, sier han. Etterforskerne har visse spørsmål å gå etter. Det er bl.a. funnet fingeravtrykk på malingsspann som var satt igjen utenfor kirken.

Frykter satan-kult

Psykiater Karl-Ewerth Homemann i Trondheim frykter at de siste ukers episoder med kirkebranner og tilgrising av kirkebygg er forløper for en satan-kult her til lands. - At mennesker gjør skadeverk på kirker for å skremme og skape sensasjon er et tegn på moralsk oppløsning, sier han til Adresseavisen. I USA danner satan-dyrkere brorskap med strenge regler og ordninger. - Satan-dyrkelsen i USA er byg-

get opp omkring autoritet og underkastelse. Psykiateren mener at hvis utviklingen vi har sett her til lands fortsetter, kan vi ende opp med amerikanske tilstander. Han mener også at mediaomtalen gir smitteeffekt som gjør flere mennesker oppfått av fenomenet.

Psykiateren kommer så inn på arbeidstledigheten og manges økonomiske problemer. De har ikke lenger noe å tro på, noe å støtte seg til. Mangelen på et fast holdpunkt i tilværelsen gir grobunn for miljøer av den typen vi har opplevd de senere ukene. Som mye annet er satan-dyrking også en motehølge, vi opplever for tiden en stadig større interesse for det okkulte, for overnaturlige fenomener. På dette området er vi på mange måter på vei tilbake til middelalderen. Jeg tror ikke at de som fremstiller seg som satan-dyrkere mener alvor. Homemann synes at biskop Per Lønnings forslag om å utnevne djevleutdrivere i hvert bispedømme er en dårlig måte å bli kvitt problemet på. - Det beste er å tie dette i hjel, sier han.

(Adresseavisen for 10. august 92.)

“Skap ikke satan-hysteri”

Også Arbeider-Avisa har valgt seg ut sakkyndige konsulenter i

sakens anledning, bl.a. amanuensis Erik Gustav Karlsaune, som er religionsforsker tilknyttet Religionsvitenskapelig institutt ved Universitetet i Trondheim.

- Det dumteste kirken kan gjøre i kampen mot satan-interessen, er å skape hysteri og ansette djevleutdrivere, sier han. Han betegner dette som “over alle støvleskafter”, og fortsetter: - Dette er middelaldertenkning. Det er som om kirken bruker hærverk mot kirkebygg for å legitimere “det onde” som en objektiv kraft som besetter mennesker og som kan drives ut av dem.

Han advarer kirkens folk mot å bli hysteriske og fremholder at man ikke må se på vandalisme som en satanisk kraft. - Det er mennesker som handler aggressiv, sier han og mener at slike ungdommer trenger oppmerksomhet.

Mange subkulturer i Trondheim

Okkultisme, spiritisme og satanisme - dette er kjente-ismer som lever i beste velgående i Trondheims subkulturelle miljø. Det er særlig i det etterhvert store og omfangsrike studentmiljøet i byen vi finner utøverne. - De er

ikke kriminelle mennesker og de er heller ikke så voldsomt mange, men de er der alltid, sier Karlsaune.

Ofte har aviser og tidsskrift satt dagsorden og antydning de forskjellige tiders fremtredende bevegelser. Nyreligiøsiteten på slutten av 60-tallet skapte en enorm Jesus-bevegelse som ble mye omtalt. Hippie-bevegelsen er også godt kjent.

- Det som ikke kom så mye frem i spaltene, var de okkulte miljøer som alltid har eksistert. Ikke minst har satanisten Anton Szandor LaVey skapt en stor

menighet med sine bøker, bl.a. "Den Sataniske Bibel", og "Sataniske Ritualer". - I Trondheim har vi også et sterkt innslag av New Age-tilhengere, og det er ikke tilfeldig at vi har et sentralt hovedkontor for transcendentale meditasjon - Acem - her i byen, sier Karlsaune.

Arbeider-Avisa,
10. og 11. august 1992.)

Begge disse avisene har fulgt opp saken dag etter dag, og det har naturligvis vært lignende oppslag i andre aviser, bl.a. Vårt Land og Bergens Tidende, samt radioens aktualitetsprogrammer.

Skuffelser i 1991...

Eschatologisk sett var 1991 en skuffelse. Gulf-krigen sluttet uten å utløse Armageddon, slik mange fundamentalister så tillitsfullt hadde ventet. Disiplene i den ultraortodokse Lubavitcher-sekten i New York City ble skuffet da det jødiske nyttåret kom og gikk uten at noen Messias viste seg - som mange trodde skulle vise seg å være den 90 år gamle lederen Menachem Schneerson. Og enda verre, deres obskure sekt ble gjenstand for landsomfattende overskrifter på grunnlag av en tragisk trafikkulykke

avstedkom fiendskap og splittet ett samfunn.

Til og med en forutsagt gjenkomst av Elvis Presley slo feil. Tilhengeren Bill Smith, som i 1963 produserte topp-slageren 'Hey Paula' påstår at Elvis ringer til ham regelmessig og at de treffer hverandre i ny og ne. Presley, sier han, har nå gått ned i vekt til ca. 190 pund og "virker nå svært i trim". Smith har også uttalt i all fortrolighet at 1991 vill bli året da Elvis Presley så avgjort skulle vende tilbake.

Spredningen av rykter om satan-kult

Vitenskapsfolk oppdager av og til meget interessante ting ved rent tilfeldig å snuble over helt uventede funn. Det var dette som skjedde med meg etter at jeg hadde bestemt meg for å undersøke årsakene til et rykkehysteri

Av Jeffery F. Victor

Jeg har erfaring som sosiologisk forsker, hvilket betyr at jeg undersøker årsakene til gruppers adferd. Et rykte-hysteri ligner meget på den ville flukten til en flokk bøfler: den er et produkt av gruppekrefter, snarere enn den personlige motiveringen hos individer.

Jeg benyttet et stort utvalg av metoder for å samle informasjon i forbindelse med de verserende historiene og opptreden som reaksjon på dem. Målet var å oppnå

omkring satan-kult i Jamestown, New York, fredag den 13. mai 1988. Det fanget min nysgjerrighet fordi jeg kjente noen få av de tenåringene som ble ofre for historiene.

et "økologisk" overblikk over samfunnet Jamestown som et sosialt system affektet av sosiale krefter i det større sosiale systemet som utgjør det nasjonale samfunn.

Mine undersøkelsesmetoder omfattet intervjuer med et bredt utvalg av samfunnsautoriteter, inkl. politi, skolefolk, ungdomsarbeidere, prester, psykoterapeuter og avisjournalister. Politiet i Jamestown var særdeles hjelpsomme med å forsyne meg med ikke-konfidensiell informasjon vedrørende deres egen

Jeffery S. Victor er professor i sosiologi ved Jamestown Community College, Jamestown, NY 14701. Han skriver en bok om det nasjonale "Satan-kult-hysteriet".

etterforskning av de ulike rykthehistoriene. Jeg intervjuet også nyhetsreportere fra andre hyer i regionen, som dekket historien. Studenter fra en av mine klasser ledet intervjuer med 49 lokale tenåringer, foreldre og uformelle autoriteter (f.eks. lærere og prester), kort etter at ryktepanikken brøt ut. En student på et uavhengig forskningsprosjekt foretok et studium av konflikter mellom tenåringsgrupper i Jamestown i relasjon til ryktene; og intervjuet 30 tenåringer fra ulike ungdomssubkulturer. Jeg fikk også mine egne opplysninger som samfunnsborger og som far til en tenårings sønn i den lokale high school. Som lærer i et lokalt gymnas er det slik at de fleste av mine elever kommer fra det lokale området. Mange av dem snakket lenge med meg om ryktene.

Jeg benyttet flere forskjellige kilder for å sette mine lokale forskningsresultater inn i en nasjonal sammenheng, inkl. ferske bøker av kriminalreportere, kristne fundamentalister og akademikere som studerer kultistisk opptreden. Jeg fant den mest interessante informasjonen om satan-hysteri og satanistisk aktivitet rundt om i landet i avisarti-

kler. Den mest gjennomgripende forskningsoversikten var publisert i en serie artikler i Memphis Commercial Appeal (Charlier and Dowling 1988). Mens jeg undersøkte Jamestown-ryktene ble jeg overrasket over å se at svært like ryktehysterier som reaksjon på farlig satan-dyrkelse har forekommet rundt omkring i hele landet siden 1984. Et av dem f.eks. inntraff fredag den 13. i mesteparten av staten Sør-Carolina (1987), et år før det skjedde i Jamestown.

Jeg har til nå lokalisert 21 steder hvor det har forekommet ryktehysteri om satanisk kult. Disse har nesten alltid forekommet i småbyer med sviktende økonomi og i avsidesliggende områder av landet. Ryktene er også forbløffende like. F.eks. "En satanistisk kult tar livet av dyr ved hemmelige rituelle møter i skogen". Eller: "En satanisk kult planlegger å kidnappe og ofre blonde, blåøyde barn". I tillegg forekommer det mange lokalt inspirerte variasjoner av disse temaene, inkl. dreping av svarte katter, eller lister over tenåringer til ofring eller henvisninger til narkotikapåvirkede sexorgier.

Innbyggerne i Jamestown var så heldige å ha et ekstremt profesjonelt politikorps som ikke selv lot seg rive med av det ryktefrembragte hysteriet. I stedet konsentrerte de seg om verifiserbare fakta og ansvarlige aksjoner for å forhindre vigilant vold. Mine undersøkelser viste at så ikke var tilfelle i mange andre lokaliteter. I noen tilfeller reagerte politiet med å ta rykter som fakta, og arresterte uskyl-dige ofre for ryktene, og ved å engasjere seg i uansvarlig heksejakt.

Iensakfra New Hampshire f.eks. erklærte politiet offentlig at de hadde funnet beviser for rituell dyreslakting. Dette viste seg senere å være dyr drept på veiene og ryddet unna av statens veiarbeidere til deposier i skogen. Ved et annet tilfelle, i Cobleskill, New York, som reaksjon på rapporter om at "satan-kult har rituelle møter", og menneskeofring, raste politiet med løftede geværer til et skogkledt område. De fant bare noen gymnasiaster iført kapper med hette, som øvet seg på et middelalderspill. De hadde dolker og sverd av tre. Aksjoner som disse er ikke bare egnet til å

skape forvirring, de skaper også farer der ingen finnes.

Min forskning viste at mange mennesker i Jamestown-området trodde at politiet, redaktørene av lokalavisene og skolemyndighetene på stedet - som avviste historiene som det de var - alle måtte være engasjerte i en stor dekkmanøver for de virkelige fakta. Dette burde ikke overraske siden så mange av våre politiske ledere ofte har løyet for publikum om ting som foregår. Annen forskning har vidt at det amerikanske folks tillit til deres leders og institusjoners evne til å løse problemer hele tiden er liten. Dette kan være en av grunnene til at satan-kult-ryktene blir tatt alvorlig av så mange mennesker.

Da jeg begynte min forskning antok jeg at ryktene var begrenset til Jamestown-området. Men jeg ble overrasket over å finne at lignende historier verserte på samme tid over et 250 kms område av det sydlige New York og det nordvestlige Pennsylvania. Dessuten, siden tilsvarende rykter hadde oppstått rundt om i hele landet før det i Jamestown, innså jeg at de underliggende

årsakene til frykten for satan-kult må være av nasjonalt omfang.

Og mine lokale undersøkelser brakte for dagen viktige opplysninger om hva som skjer på landsbasis. Jeg fant bl.a. at disse ryktene ikke var noe som dukket opp plutselig. De var i stedet et resultat av en gradvis prosess som det tok måneder å utvikle. Lokalt skvalder ble gjennom en 'snøballeffekt' til raffinerte historier, ettersom lag etter lag med fantasi ble lagt på og beretningene ble gjentatt igjen og igjen av mange hundre forskjellige mennesker. Jeg resonnerer som så at hva som enn måtte utløse rykteprosessen så måtte det nå en stor mengde mennesker samtidig. Jeg fant beviser for at satan-kult-ryktene først dukket opp etter ideer fra TV-programmer (talk-shows) om satanisme. Jeg fant dessuten at forskjellige grupper av mennesker ble påvirket forskjellig av ryktene. En stor del mennesker tok dem ikke alvorlig og brydde seg lite med dem. På den annen side var det hundrevis av foreldre som ble oppskaket til de grader at de holdt bama sine hjemme fra skolen av frykt for at de kunne bli kidnappet av "kulten".

Mitt bevismateriale indikerer at foreldre med lav utdanning og lave inntekter mer sannsynlig vil ta historiene på alvor.

Å påvise de underliggende årsakene til disse kult-ryktene er vanskelig. Og det er et spørsmål om fortolkning. Tidligere undersøkelser av ryktespredning har vist at slike aktiviteter tiltar i tider med omfattende sosialt stress, da mange mennesker søker forklaringer på frustrerende livserfaringer. Jeg tror at økonomiske vanskeligheter og nedbrytingen av familieforhold er en kilde til denne type frustrasjon. Annen forskning har påvist at småbyer og avsidesliggende steder over alt i landet lider av mangel på skikkelig betalte industriarbeidsplasser. Denne stressende situasjonen vil sterkt påvirke foreldre med liten utdanning i avkrokene, der en tredel av dem nå lever i fattigdom.

Et annet holdepunkt for grunnene til disse ryktene kan finnes i historiene selv. Rykter som påstår at forskjellig slags fremmede grupper truer menneskene i et samfunn som kalles for "subversion myths" (omstyrtelsesmy-

ter). Omstyrtelsesmyter om jøder eller kommunister, eller hekser er vanlige når folk føler at deres tradisjonelle verdier blir truet av sosiale problemer. Jeg tror at satan-kulten er et uttrykk for amerikaneres ønske om klare konsistente verdier som kan gi stabilitet til deres og deres barns liv.

Et stort antall foreldre søker en syndebygg for deres frykt og frustrasjon. Foreldre som bor i USAs småbyer bekymrer seg om det som truer deres barn og som få av deres besteforeldre trengte å bekymre seg om: stoff-problemet, voldelig ungdomskriminalitet, uro i skolene og sågar tenårings-selv-mord. Den økende oppløsningen av familiestrukturene har bidratt til å grunnfeste denne frykten og intensivere trangene til å kritisere en eller annen for rotet.

Det var én ting jeg fant spesielt foruroligende. Det ser nemlig ut til at visse mennesker drar landet rundt og håver inn tusener av dollar i foredragshonorar ved å kultivere frykten for satan-kult. Mange av disse samme satan-jegerne har kringkastet deres påstander over riksnettet på TV -- talk-shows av Geraldo Rivera,

Oprah Windphery og Sally Jesse Rafael. Deres ville, substansløse påstander om satanisme har den effekt at de heter opp lidenskaper. Mange troskyldige mennesker kan bli offer for deres appeller til syndebyggkhysteriet.

Kenneth Lanning, sjefen for FBI's spesielle avdeling for undersøkelse av påstander om satan-kult-kriminalitet avsluttet en rapport om sine funn i juni 1989. I sin konklusjon fremholder han: "Inntil harde beviser er funnet og stadfestet, burde det amerikanske folk ikke la seg skremme til å tro at småbarn blir avlet og spist, at 50.000 savnede barn er blitt myrdet for menneskeofring eller at satanister tar over Amerikas daghem... Et ukontrollert korstog mot de som antas å være satanister kunne resultere i spilte ressurser, ødeleggende ry og forstyrrelse av sivil frihet."

Beklagelig nok - jeg fant evidens for at disse skadelige effektene av ryktespredning allerede er blitt følt rundt omkring i landet.

Kilde: The Skeptical Inquirer våren 1990 (nr. 3).

Satanisme - fakta og rykter

- en oppsummering av vitenskapelig kult-forskning i USA -

I en sak som denne mente NIVFO at det kunne være på sin plass med en porsjon vitenskapelig basert informasjon til avisleserne; harde data basert på konkret forskning i USA, hvor gjerne vinden blåser fra. Vi skal her kortta en gjennomgang av dette, slik at leserne kan trekke sammenligninger med det som ble presentert i norske aviser.

Okkulte grupper (udefinert) er vanligvis organiserte i "hekse-sabbater" bestående av 9 eller 13 medlemmer. I 1946 var antallet av slike grupper i USA 10.000, i 1985 135.000 og i dag tror man at antallet kan være kommet opp i 500.000.

Antall kultmedlemmer kan komme opp i en million.

I USA eksisterer det ca. 3.000 ulike kultur, men det regnes med at bare 500 av disse er "okkulte".

Ved å bruke den brede definisjo-

nen til samfunnsforskere kan man finne noe slikt som 500-600 kulturer eller alternative religioner i USA. Av disse er mer enn 100 av etnisk opprinnelse og kan føres tilbake til første- og annen-generasjon emigranter til landet. Man regner med at antall mennesker som er medlemmer av okkulte grupper ligger et sted mellom 150.000 og 10 millioner.

Forestillingene om "Satanist-sammensvergelsen" omfatter bl.a. følgende: Bak opplysningene som er tilgjengelige for publisiteter organiserte satanister de tradisjonelle og farlige. Tradisjonelle satanister tilhører ikke forskjellige sekter med det samme credo, men snarere en internasjonal megakult tett organisert i et hemmelighierarki. Hele familier deltar, og oppdrar barn til et liv med menneske- og dyreforfing, kidnapping, mentalt og fysisk misbruk, barnepornografi osv. Det sies at visse barnhager har misbruk av barn som

ren rutine. Groteske eksempler på dette har vært offentliggjort. Man tror at folk fra alle samfunnslag deltar i slik kult: leger, advokater, prester og sågar politifolk. Satanister skal etter sigende være ansvarlige for 50.000 menneskeofringer hvert år.

Vitenskapelige undersøkelser har imidlertid vist at det ikke finnes faktiske holdepunkter for disse påstandene. Det dreier seg om rykter. Disse ryktene dukker ikke opp helt plutselig, men er et resultat av en gradvis prosess som det tar måneder å utvikle. Lokalt "sladder" blir gjennom en "snøballeffekt" til raffinerte historier ettersom lag etter lag med fantasi blir lagt på og beretningene blir gjentatt. Ryktene når en stor mengde mennesker samtidig.

Det finnes belegg for at Satan-kult-ryktene først dukker opp *etter ideer fra TV-programmer*. Ulike grupper mennesker blir påvirket forskjellig av ryktene. En stor del tar ikke ryktene alvorlig. Men på den annen side finnes det hundrevis av foreldre som blir påvirket til de grader at de holder barna hjemme fra skolen i frykt for at de kunne bli

kidnappet av "kulten". Forskningsmaterialet indikerer at foreldre men liten utdanning og lave inntekter mer sannsynlig vil ta ryktene på alvor. (Dette stemmer visst ikke helt i Norge?)

Å påvise underliggende årsaker til disse kult-ryktene er vanskelig, og det er et spørsmål om fortolkning. Tidligere undersøkelser av ryktespredning har vist at slike aktiviteter *tiltar i tider med sosialt stress*, da mange mennesker søker forklaring på frustrerende livserfaringer. Mye kan tyde på at økonomiske vanskeligheter og nedbryting av familietradisjoner er en kilde til denne type frustrasjon. Det er f.eks. påvist at småbyer og mer avsidesliggende trakter ofte lider av mangel på skikkelig betalte industriarbeidsplasser. Denne situasjonen vil sterkt påvirke foreldre med liten utdanning på slike steder, hvor en tredel nå lever i fattigdom.

*Tanken er en av luftens fugler,
og i et bur av ord kan den nok
folde ut vingene, men ikke fly.*

Kahlil Gibran Rousseau,
Godt sagt, Den norske Bokklubben

Et annet holdepunkt for årsakene til disse ryktene kan finnes i historiene selv. Rykter som påstår at forskjellige slags fremmede grupper truer menneskene i et samfunn kalles for "omstyrtelsesmyter" (*subversion myths*). Slike myter om jøder, kommunister eller hekser er vanlige når folk føler at deres tradisjonelle verdier blir truet av sosiale problemer. Satanistfrykten kan være et uttrykk for et folks ønske om klare, konsistente verdier som kan gi stabilitet i livet.

Sydebukker...

Et stort antall mennesker ønsker en sydebukk for deres frykt og frustrasjon. Foreldre som bor i USA småbarn bekymrer seg om det som truer deres barn, og som få av deres besteforeldre behøvde å bekymre seg for: stoffmisbruk, ungdomskriminalitet, uro i skolen og sågar selvmord blant tenåringer. Den økende oppløsningen av familiestrukturene har bidratt til å grunnfeste denne frykten og intensivere trangene til å kritisere en eller annen for elendigheten.

En ting har forskerne funnet spesielt foruroligende. Det ser ut til at visse mennesker drar landet rundt og håver inn tusener av

dollar på foredragsvirksomhet ved å kultivere frykten for satan-kult. Mange av disse satan-jegerne har kringkastet deres påstander over riksdekkende TV. Deres ville, substansløse påstander om satanisme har den effekt at de fyrer opp under lidenskapen. Mange troskyldige mennesker kan bli ofre for slike appeller til sydebukkhysteriet.

Kenneth Lanning, sjefen for FBI's spesielle avdeling for undersøkelse av påstander om Satan-kult-kriminalitet, avsluttet en rapport om sine funn i juni 1989. I konklusjonen fremholder han: - Inntil harde beviser er funnet burde det amerikanske folk ikke la seg skremme til å tro at småbarn blir avlet og spist, at 50.000 savnede barn er blitt myrdet til menneskeofring eller at satanister tar over Amerikas barnehager... Et ukontrollert korstog mot dem som antas å være satanister kunne resultere i spilte ressurser, ødelagte omdømmer og forstyrrelse av sivil frihet.

Forskningen viser også at hver gang det ble rapportert om satanist-aktiviteter, og politiet eller forskere kom tidsnok til stedet, var det helt andre og tro-

skyldige aktiviteter som pågikk. Se *Skeptical Inquirer* nr. 3/1990 og nr. 4/1990.

Man ser altså at det i stor utstrekning dreier seg om rykter, myter, hysteri og misforståelser. Og vi kjenner naturligvis igjen det "klassiske" mønsteret: dette er godt stoff, dvs. historiersom selger. Den vitenskapelige utforskningen av det som konkret foregår blir tilsynelatende ikke oppfattet som særlig interessant av mediene. Dette synes et stykke på vei forståelig. Massemediene har til alle tider vært ivrige etter å bringe sitt publikum det "mystiske" og "overnaturlige". Dakan det nok synes lite fristende å begynne å tone ned dette med stoff som bygger på fakta, rasjonalitet, vitenskap og fornuft. (Visst var det interessant med James Randi, og skeptikernes avsløring av den ene sensasjonen etter den andre. Men dette må det være tillatt å glemme når et passer.)

Trond Øgrim hadde noen interessante betraktninger som 'morgen-kåsør' på radioen akkurat på denne tiden. Hans tema var "de ukjente historiene". Det gikk bl.a. på fattigdom og nød i USA, og topografiske fenomener forårsak-

ket av gamle kullgruver i Belgia - for å nevne det helt kort. Som freelance-journalist har han forsøkt å levere stoff til mediene om disse harde fakta. Interessen var visstnok lik null. Det dreier seg her om meget aktuelle og interessante saker som publikum aldri får vite noe om, hvis de ikke leser *tidsskrifter*.

Tilgrising også av Molde kirke

Samtidig med at Trondheims-avisene hadde sine oppslag om de antatte satanistenes inskripsjoner på Havstein kirke, kunne man også bringe bilde av en tilgriset Molde domkirke. På den skinnende hvite kirkeveggen var det med spraymaling malt slagord for fotballklubben Rosenborg, som spilte mot Molde (og tapte). I dette tilfellet ble "ballklubbdyrkeren" tatt av politiet kort etter at malingsarbeidet var utført.

Hva har så dette med saken å gjøre? Kanskje nettopp det som flere aviser var inne på allerede før de fikk se noe forskningsmateriale - nemlig at det dreier seg om en alvorlig form for "guttestreker".

Minneord over Isaac Asimov

Den kjente forfatter, vitenskapsmann og skeptiker Isaac Asimov døde den 6. april 1992 på New York University Hospital, i en alder av 72 år. I følge hans bror Stanley ble han rammet av hjerte og nyresvikt.

Asimov var utrolig produktiv som forfatter. Han skrev bortimot 500 bøker innenfor et vidt område - fra arbeiderberegnet på barn til lærebøker for gymnaset. Men best kjent var han nok for sitt science fiction-forfatterskap. Han var en pioner når det gjaldt å heve denne genren fra kiosklitteratur til et mer intellektuelt nivå, som berørte sosiologi, historie, matematikk og vitenskap. Men han skrev også mysterier såvel som kritiske bøker om Bibelen, fysikk, kjemi, biologi, astronomi - og limericker, humor, Shakespeare, Gilbert and Sullivan, gammel og moderne historie og en rekke andre emner.

Asimov var utdannet ved Co-

lumbia University i 1939 som Bachelor of science, og oppnådde en M.S. i 1941 og en Ph.D. i kjemi i 1948. Året etter tok han imot et tilbud fra Boston-universitetet School of Medicine om å undervise i biokjemi.

-Jeg syntes jeg måtte fortelle dem at jeg aldri hadde studert noe biokjemi, sier han i et intervju i 1969. - I 1951 skrev jeg en lærebok om biokjemi, og jeg innså da at det eneste jeg ønsket var å bli forfatter.

Asimovs science fiction-noveller og romaner vant mange priser: fem Hugos gitt av fans, og tre Nebula-priser gitt av hans forfatterkolleger. Hans Founda-

tion Trilogy (alle utgitt av Doubleday; - som finnersted i et fremtidig galaktisk imperium og består av Foundation (1951), Foundation and Empire (1952) og Second Foundation (1953 - ble gitt en Hugo i 1966 som 'Best All Time Science Fiction Series'. Blant hans ikke-fiction-arbeider regnes Asimovs New Guide to Science som en av de beste bøkene om vitenskap for legfolk.

- Jeg foretar alt skrivearbeid selv, det samme gjelder forskningen og korrespondansen, uttalte Asimov en gang. - Jeg har ikke en gang noen litterær agent. På denne måten blir det ingen diskusjoner, ingen misforståelser. Jeg arbeider hver eneste dag. Søndag er den beste dagen: ingen post, ingen telefoner. Skrivning er min eneste interesse. Sågar snakking er en avbrytelse.

Blant Asimovs andre velkjente science fiction-arbeider er I, Robot (1950) hvor han innførte sin berømte Three Laws of Robotics, som regulerer forholdet mellom roboter og deres menneskelige herrer: roboter vil neppe skade et menneske eller, ved uvirksomhet, tillate at et menneske vil bli

skadet; roboter må adlyde menneskets ordrer. Hvis ikke vil de komme i konflikt med den første lov; roboter må beskytte deres egen eksistens, hvis ikke kommer de i konflikt med de to første lover.

- Jeg har vært så heldig å bli fylt med en hvileløs og effektiv hjerne, med kapasitet til klar tanke og en evne til å forme tanken til ord, bemerket han en gang. - Intet av dette er min egen fortjeneste, jeg er blitt den tilgodesette et heldig frembrudd i den genetiske sweepstake (veddemål, hvor alle innsatsene går til vinneren - red.).

Asimov fortalte en gang en journalist om bedrøvet kontemplerende bortgang og slutten på den bevisste tanke. Men, sa han - han oppmuntret seg selv med tanken på at "jeg behøver ikke bekymre meg om dette, da det ikke finnes en idé jeg noensinne har hatt som ikke er blitt skrevet ned på papir.

Isaac Asimov var, som vi vet, en av CSICOPs grunnleggere.

For nye lesere

Om Nivfo

Norsk Institutt for Vitenskapelig Forskning og Opplysning (Nivfo) ble offisielt stiftet den 1. januar 1981. Bak tiltaket sto bl.a. personer som

Nivfo skulle ha som formål å fortsette dette arbeidet i videre forstand, for så å drive informasjon til fagmiljøer, massemedier og publikum generelt. Vi ville også forsøke å finne ut hvorvidt populære og kontroversielle emner på det "paranormale" området kunne romme noe av potensiell vitenskapelig interesse - gi kunnskapsmessig gevinst.

Nivfo hadde allerede fra starten mange viktige kontakter i inn- og utland. Men det var først da vi kom i forbindelse med den store amerikanske organisasjonen CSICOP (Committee for the Scientific Investigation of Claims of the Paranormal) at det virkelig ble fart i sakene. CSICOPs tidsskrift *The Skeptical Inquirer*, er nok stadig den fremste enkeltkilde til opplysning om det "paranormale", pseudovitenskap, moderne overtro etc. Og i årenes løp

allerede i et par tiår hadde samlet inn og studert materiale innen genrene grensevitenskap og pseudovitenskap.

har tilsvarende grupper dukket opp over hele USA og ca. 25 andre land. Et nært samarbeide med disse gruppene, gjerne koordinert av CSICOP, har gjort at tilgangen på aktuelt, høykvalitativt stoff er blitt enormt øket. Nå kunne Nivfos intensjoner frastarten realiseres.

Vitenskap

Det at naturen kan studeres vitenskapelig er den viktigste oppdagelsen som er gjort. Man stiller spørsmål om nakne fakta, og spørsmålene stilles på riktig måte.

Ved hjelp av nøyaktige og objektive observasjoner og med godt planlagte eksperimenter kan man nøye skille ut de opplysninger som er vesentlige. Kunnskap som samles etter disse strenge metoder, etter å ha vært kontrollert og bekreftet av uavhengige eksperimenter, blir vitenskapens grunnleggende materiale, ver-

dens nakne fakta sett gjennom vitenskapens øyne.

Det er vitenskapens soliditet, dens troverdighet og uavhengighet av menneskers meninger som gir den ry for å være objektiv og sann.

Pseudovitenskap

Pseudovitenskap er påstander som gir seg ut for å bygge på vitenskapelig forskning, men som ikke støttes av kontrollerte, gjentakbare forsøk og som heller ikke kan fremvise en logisk sammenhengende teori. Tross disse påfallende mangler blir pseudovitenskapelige forestillinger ofte populære. De omfatter astrologi, biorytmer, ufoer og astronauter i oldtiden, pendulering, auraer og planters følelsesliv, spiritisme og reinkarnasjon, nummerologi og håndlesning, pyramidekraft med mer.

Stigende begeistring for det irrasjonelle

Samtidig med vitenskapens enorme og raske framsteg kan man merke en anti-vitenskapelig stemning i Vesten. En slags mistillit til den etablerte vitenskap, og den følges av en stigende begeistring for det irrasjonelle.

Mystiske og okkulte forestillinger har gode dager. Det er avsetning på merkverdige helsekurer, terapiformer og pseudoreligiøse bevegelser. Bøker som bakker opp fornuftsstridige påstander med falske 'beviser' kan selge i millionopplag. Denne tendensen kan ikke unngå å gjøre inntrykk. Det vitner om en utbredt mangel på intellektuell disiplin, en motvilje mot å se sannheten i øynene som ikke lover særlig godt for vår fremtid.

Mange ser på denne flukten fra fornuft og sosialt engasjement som et krisetegn. Det er som om kulturen er i ferd med å revne i to deler. Man er vitne til en suveren forakt for hederlighet med hva som skrives, og i et voldsomt økende omfang. Enkelte anser dette som en reell trussel mot demokratiet, og viser til oppblomstringen av okkultisme og pseudovitenskap i førkrigstidens Tyskland. bak prosessen står ofte profittjegere som er mer enn villige til å oppfylle enkeltes trang til å flykte inn i en irrasjonell forestillingsverden. Det ligger penger i å lansere 'mysterier'. Millioner av mennesker står parate til å sluke det hele rått og de vil nødig bli berøvet sine illusjo-

ner. Tendensen blir dessuten gjerne bakkett opp av en ikke altfor kritisk dagspresse.

Behovet for saklig informasjon

Men om det nå i dette virvar av høyst tvilsom lektyre skulle dukke oppellerskjule seg noe av seriøs interesse - noe som kunne åpne for nye erkjennelser? Også dette legitimerer et behov for opprydding; for en instans som kan virke informerende om offbeat-litteraturen, både den fordummende og den mulig banebrytende.

Verdens 'skeptiker-organisasjoner' med CSICOP i spissen har siden midten av 1970-tallet gjort en særdeles imponerende innsats på dette felt. Og massemediene, kanskje særlig i USA, har etterhvert oppklaget at avsløringer og oppklaringer kan være minst like interessant stoff som okkult drøvtygging.

Tiårsjubileum

I 1991 kunne Nivfo feire tiårsjubileum. Og som et ledd i markeringen av dette inviterte vi CSICOPs verdensberømte "trollmann", James Randi, til Trondheim, hvor han holdt en ufor-

glemmelig forelesning for et overfylt auditorium ved NTH. Randi er en av CSICOPs grunnleggere. Han er kjent som magiker, humbugavslører, skeptiker og forfatter. Han har i årenes løp avslørt mange 'mirakelmakere', ofte for åpen scene.

Dette er i USA. men det har også forekommet norske "merkesaker", om enn i mer beskjeden målestokk. Vi kan kort nevne noen av disse, som ble slått stort opp i avisene og hvor Nivfo spilte en sentral rolle.

"VG-ufoen"

Den 7. august 1984 var førstesiden av Norges største avis dekket av et sensasjonsoppslag. Denne gang et tydelig foto av en ekte flygende tallerken som svevet over tretoppene. VG fulgte opp saken med uttalelser fra Forsvaret, SINTEF og ufologene. En representant fra Forsvaret mente at ufoen måtte være større enn et jagerfly. Nivfo, den siste instans som VG kontaktet, kunne legge frem beviser for at 'ufoen' var en liten modell opphengt i en tråd. Fotografen, Pål Vaag fra Aure på Nordmøre, stod da frem og innrømmet bløffen. I mel-

lomtiden hadde ufologer uttalt offentlig at de mente å se et 'kraftfelt' omkring tallerkenen.

Hessdalen

Saken om fjellbygda ved Røros som kom i verdenspressens søkelys for sine lysfenomener, er så kjent at vi her vil nøye oss med å minne om Nivfos utgivelse av "The Hessdalen Report" (1).

"Ildgang"

Den 11. februar 1989 hadde Adresseavisen et kjempeoppslag i farger om en psykolog fra Trondheim som presterte å gå barbert på glødende kull. En fysiker skulle ha uttalt til journalistene at han ikke kunne se noen annen enn en 'paranormal' forklaring på fenomenet. Nivfo skrev både i Adresseavisen og Arbeider-Avisa og gav en detaljert forklaring på hvordan ildgangen fungerer uten hjelp av mystiske krefter. (Slike innlegg blir gjerne plassert under 'ordet fritt' i avisene.)

Helsehumbug

Nivfo har hatt mange opplysende innlegg i avisene om bl.a. homeopati og amalgamfyllinger, gjerne som svar på villedende innlegg om slike emner. Vi har

dessuten vært med på å få stoppet flere dusin med ulovlige annonser for "vidunderpreparater", som særlig forekommer i postordrekataloger og ukeblader.

Direkte henvendelser fra f.eks. leger, firmaer eller institusjoner vedrørende data om "alternativ medisin" (det nye ordet for kvaksalveri), eller andre emner, blir besvart direkte.

Hvorfor abonnere på NIVFO bulletin?

Det bør du gjøre dersom:

- * du har innsett grunnen til bekymring over tidens økende utbredelse og akseptering av irrasjonalisme, overtro, pseudovitenskap og ren nonsens
- * du leter etter en kilde til kritisk og underbygget informasjon
- * du ønsker en anledning til å få kontakt med andre interesserte
- * du ønsker å være med på å ta ansvar for folkeopplysningen generelt eller innen et fagområde
- * du er interessert i å holde deg ajour med det som hele tiden skjer på området vitenskap kontra villfarelse

NIVFO bulletin (NIB) utkommer med fem numre i året, nr. 4 og 5 vanligvis som et dobbeltnum-

mer. Hver nr. omfatter 28 sider og et årsabonnement koster f.t. kr. 100. Dette er en rimelig pris for aktuelt informasjonsstoff som ellers er sjelden vare.

Ja - for hva ville publikum vite om moderne former for overtro, kvaksalveri etc. dersom de ikke

hadde tilgang til andre kilder enn massemediene og den kulørte pressen?

Vi ønsker nye abonnenter velkommen!

(1) Jan S. Krogh: *The Hessdalen Report*. Kan bestilles, kr. 40.

Kreskin: Ingen magi å lese folks tanker

I følge mirakelmannen "den forbløffende Kreskin" selv er det å lese folks tanker som han påstår at han kan, ikke noen form for magi.

Passe gal

Som ung var jeg tre ganger på asyl fordi jeg hadde noe som andre trodde var hallusinasjoner. Til slutt kom jeg til professor Gunnar Lundquist. Etter et kvarter sa han at jeg var synsk og det skulle være slik. Da falt alt på plass. Nå er jeg bare passe gal.

*Margit Sandemo,
forfatter*

Dr. Gary Posner fra Tampa Bay Skeptics har imidlertid utfordret mirakelmannen til å demonstrere disse evnene, og tilbyr ham 10.000 dollar for en vellykket demonstrasjon av bare ett eneste eksempel på slike evner.

Dr. Posner har notert seg at Kreskins magiske teknikker blitt avslørt i boken *The Psychology of the Psychic*, skrevet av David Marks og Richard Kamman (Prometheus Books, 1980). Her ble det påvist hvordan han tok i bruk magiske tricks av flere slag.

Hittil har man ikke hørt et eneste ord fra Kreskin angående utfordringen.

Drivhuseffekten -

forts. fra s. 22

havnivåene med flere hundre fot, og dermed tørlegger store land-områder som i dag ligger under vann. Når disse isperiodene er over vil vannet igjen stige og atter dekke de tørrlagte områdene.

Vi vet med en rimelig grad av sikkerhet at bevegelsene av havnivåene har funnet sted i millioner av år, lenge før den såkalte drivhuseffekten. Det vi ikke har er en eksakt tidtabell til å forutsi når den neste istiden vil inn-treffe, og dermed er vi ikke i stand til å si nøyaktig hvor høyt eller lavt havene skulle stå for tiden.

Heller ikke har vi noen særlige langtids-indikasjoner når det gjelder temperaturforandringer rundt om i verden. De mest troverdige data som f.t. er tilgjengelige indikerer at det ikke har forekommet noen aktuell temperaturøkning i havet siden 1850. Denne oppdagelsen, gjort av Massachusetts Institute of Technology, tilbakeviser påstanden fra visse grupper, som Green-

peace, som hevder at det har vært en temperaturøkning på en halv grad i den samme perioden.

Når det gjelder lufttemperaturen skulle mengden av industrigasser i luften i løpet av de seneste 100 år ha høynet lufttemperaturen med 3°C. Men igjen - vi kan ikke finne beviser for noen slik økning.

Klimaforandringer?

Meteorologiske nedtegnelser er bare en tidligere nyskapning. Selv om regulære målinger er tilgjengelige for London fra 1670, råder det tvil om deres nøyaktighet, da et effektivt termometer ikke ble utviklet før i 1714 (av Fahrenheit). Dessuten vil skikkelige målinger av meteorologiske data kreve et bredt samarbeide om datanedtegnelser fra stasjoner og satellitter. Slike fasiliteter har vært for hånden bare i senere tid; (selv i 1870 fantes det kun 100 målestasjoner i hele Europa).

Førdette må vår informasjon om meteorologiske forhold hvile på anekdotiske og historiske kilder. Og disse er like varierende som japanske nedtegnelser, som viser gjennomsnittsdatoene for de

førstekirsebærblomstene, korn-typer som kan gro i visse regioner, datoene for isdannelse på visse sjøer og varigheten av pakis utenfor Island.

Vi vet f.eks. at mellom AD 592 og 640 forekom det stor tørke i den østlige delen av Middelhavsområdet. Agrikulturelle nedtegnelser indikerer at mellom AD 100 og 1300 var Europa 0.5° til 1.5°C varmere enn nå, fordi vingårder da var mer utbredt over Europa på den tiden.

I det 18. århundre opplevde Europa en særdeles hard vinter, hvor Themsens første gang frøs og fugler frøs i hjel mens de var på vingene. Disse begivenhetene ble nedtegnet bare på grunn av de unormale hendelsene som hadde sammenheng med kulden.

I 1816-17 ble det registrert abnorme værforhold, da Europa og Amerika led under en uvanlig kald vår og sommer, noe som resulterte i en omfattende avlingssvikt. Denne uvanlige årstiden var et resultat av et vulkanutbrudd på Mount Tambora i Indonesia. (Ekspløsjonen var faktisk større enn den mer kjente hos Krakatoa i 1883).

Temperaturmålingene for denne perioden er kjent fordi at på denne tiden hadde vitenskapsmenn innført daglige værmålinger.

På den måten har vi beviser for betydelige, men normale, variasjoner i havnivåene, abnorme værforhold og temperaturer. Derimot har vi lite av langtidsnedtegnelser for havnivåene, og ingen beviser for økte gjennomsnittstemperaturer.

Et poeng som bekvemt blir ignorert av drivhuseffekt-tilhengere er at de store vulkanske erupsjonene, som Tambora, Krakatoa, Mount St. Helens etc., hver slapp ut milliarder av kilo med svovelsyre i luften, et kvantum som reduserer industri-utslippene av CFC til det ubetydelige i sammenligning. En av de største luftforurensere er Mt Erebus i Antarktis, som spyr ut noe slikt som 1.000 tonn med klor hver dag.

Hele affæren startet med Villach Statement [the Proceedings of the Villach Conference, Østerrike, oktober 1985], et omhyggelig utformet konservativt dokument, som snaut nok gav seg til å postulere hva som kunne

skje hvis mengden av drivhuseffekter i atmosfæren skulle bli fordoblet. Fra dette øyeblikk har vi sett alle typer av fantastiske utbroderinger, med stadige pressemeldinger hvor drivhuseffekten oppfattes som en faktisk katastrofe. Naturligvis sørger mediene for bred dekning av disse sensasjonelle utsagnene, uten å spørre hvor sannheten ligger.

Kritikerne

For å få perspektiv må vi seriøst

se på uttalelsene til Fred Singer, professor i miljøvitenskap ved Virginia University; han påstår at drivhuseffekten er en blatant bløff, og at 40% av forskerne ved Intergovernmental Panel on Climate Change, i Toronto i 1990, var uenige i konklusjonene og at deres motsatte syn ble fortiet av panelet. På samme måte ble en gruppe forskere under en konferanse i Sydney nylig nektet å snakke da de stilte spørsmål ved eksistensen av drivhuseffekten.

Spiritister uten aning

I CSICOPs internblad, Skeptical Briefs nr. 2/92, fortelles nok en gang og med glede av de mange skeptiske vandrehistoriene - eller -vitsene om man vil, sanne historier fra den "alternative verden":

Bladet Psychic News, et spiritistblad i London, kunne den 31. januar 1987 rapportere at kontoret deres hadde hatt besøk av ubudne gjester. "Hele dagens post var stjålet," skriver bladet - "Og vi har ingen ide om hva den inneholdt..."

NIVFO-BULLETIN

NR. 1/93 - 13. ÅRGANG -

ISSN 0800-0360

Utgitt av Norsk Institutt for Vitenskapelig Forskning og Opplysning (NIVFO)

*Abonnement på Nivfo-Bulletin
bestilles ved å sende kr. 100 til
NIVFO, Postboks 70,
7079 FLATÅSEN.*

Postgirokonto: 0814.3469574.

Utkommer med fem numre per år.

Ansvarlige redaktører:

K. Stenødegård og
Jan S. Krogh

*Et kritisk forum for
pseudovitenskap og litteratur.*

Det er helt åpenbart at det finnes sterke grupper som presser frem det som essensielt er en urban myte og at disse gruppene spiller på folks frykt. Resultatet er at saken er blitt blåst opp hinsides alle proporsjoner, og er blitt en politisk sak hvor de politiske partiene er vennlig stemt for å tiltrekke seg de grønne stemmene.

De faktiske forhold er at det eneste bevis for drivhuseffekten består i sofistikerte datamodeller, satt opp av dataprogrammerere i et forsøk på å reprodusere et annet mest kompliserte fenomenene vi vet om, uten en gang å være fullt klare over alle de input-faktorene som er nødvendige for modellen. Bortsett fra datamodellen finnes det absolutt intet bevis for at drivhuseffekten overhode eksisterer. Som sådan befinner den seg klart innenfor mytologiens område. Faren ligger i det faktum at ideen er presert frem dogmatisk av falske vitenskapelige pressgrupper i den hensikt å få politikere til å føle seg skyldige og tvinge dem til å konvertere til deres egen tro og få enhver til å handle på måter som de tror er bra for oss. Før vi foretar dramatiske forandringer

og innfører lover som kanskje ikke er nødvendige, må vi stille spørsmål ved kvalifikasjonene til de vitenskapsfolkene, og andre, som fremsetter fatalistiske spådommer om undergang.

Heldigvis er det nå på gang en stadig økning i spørsmålene om gyldigheten av drivhuseffekten, og et nylig program på SBS, *The Greenhouse Conspiracy*, konkluderte med at drivhuseffekten var "et produkt av egeninteresser, forskeres hunger etter fond, politikere som ser etter en årsak og journalisters iver etter en god historie". Nå synes nye beviser å indikere at hele saken er langt mer kompleks enn man opprinnelig antok, og at det kan være andre faktorer involvert enn den såkalte drivhuseffekten. Ferske studier av grønlandsisen avslører en åttiårs syklisk variasjon i temperaturer forårsaket av en korresponderende syklus av solflekksaktivitet.

Kilde: *The Skeptic* (Australian Skeptics Newsletter) nr. 2/92

Forfatter: Psykolog Laurie Eddie, medlem av South Australian Skeptic's Committee

AB "Panevėžio spaustuvė" 1993. Užsak. Nr.2014 T.500